

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

INTERNET JAKO HROZBA PRO NAŠE DĚTI

INTERNET AS A THREAT FOR OUR CHILDREN

Bakalářská diplomová práce

Aneta Svobodová

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Mgr. Josef Povolný

Olomouc 2013

Prohlašuji,

že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Mladé Boleslavi dne 1. listopadu 2013

.....

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu této práce, Mgr. Josefu Povolnému, za jeho pomoc, cenné rady a v neposlední řadě za laskavé a profesionální vedení v celém průběhu samotného zpracování práce. Dále bych ráda poděkovala všem účastníkům výzkumu, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah:

Obsah:	4
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
ÚVOD	6
Předpoklad	6
Cíl práce.....	6
1 INTERNET.....	7
1.1 Historie Internetu	7
1.2 Jak to začalo	8
1.3 Jak je to dnes	8
2 NEBEZPEČÍ, SE KTERÝMI SE DĚTI NA INTERNETU MOHOU SETKAT	9
2.1 Veřejně vystavená osobní data	10
2.2 Kyberšikana	12
2.3 Viry, spamy, phishing, spyware, hoaxy	14
2.4 Kybergrooming	16
2.5 Sexting, pedofilie, dětská pornografie.....	17
2.6 Kyberstalking	18
2.7 Násilí, pornografie, rasismus, homofobie, drogy	19
2.8 Legální a nelegální stahování dat	20
2.9 Závislost na Internetu (Netholismus).....	22
3 ZÁKONY / LEGISLATIVA.....	25
3.1 Internet z právního pohledu.....	25
4 KDE HLEDAT INFORMACE A POMOC.....	27
4.1 Informace a pomoc pro děti.....	27
4.2 Informace pro rodiče	30

4.3 Informace pro pedagogy a pracovníky s dětmi a mládeží	32
4.4 Výzkumy, projekty	33
5 NÁVRH OPATŘENÍ	37
5.1 Opatření pro děti (Netiketa)	37
5.2 Opatření pro rodiče, rodičovská kontrola	38
5.3 Opatření a povinnosti školských zařízení	41
ČÁST PRAKTICKÁ.....	45
6 METODY VÝZKUMU.....	45
6.1 Volba a způsob výběru výzkumného souboru.....	45
6.2 Volba techniky sběru dat a konstrukce techniky	45
6.3 Výzkumná hypotéza	45
7 DOTAZNÍK, INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	46
7.1 Výsledky měření uvedené v tabulkách a grafech	46
7.2 Závěr, vyvrácení, či potvrzení hypotézy	59
7.3 Důsledky, které z výzkumu plynou pro přijatá teoretická východiska ..	61
ZÁVĚR.....	62
SEZNAM PŘÍLOH	65
REJSTŘÍK	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	67

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

Předpoklad

Dnešní moderní svět nabízí nespočet možností, jak trávit volný čas, jak se zabavit a jak se vzdělávat. Pro současnou dobu je charakteristické to, že nás obklopuje moderními technologiemi, které se rok od roku stávají stále vyspělejšími a dokonalejšími. Mezi fenomény dnešní doby tak jistě lze zařadit počítače, mobilní telefony a Internet. Pro generaci dětí, narozených na konci 20. a začátkem 21. století patří počítače, mobily a Internet mezi samozřejmosti, které je obklopují již od narození. Spolu s nástupem těchto moderních komunikačních prostředků však dochází i k nárůstu nebezpečných jevů, které s nimi souvisejí. Je vůbec možné těmto jevům předcházet, či je úplně vymýtit a nebo už natrvalo budou patřit k ohrožením, která jsou jakousi „daní“ za využívání moderních technologií?

Cíl práce

Cílem mé práce není vymyslet něco nového, či přijít s nějakým převratným zjištěním. Mým cílem je shromáždit na jednom místě přehledně, srozumitelně a komplexně vše, co pokládám za důležité ohledně Internetové bezpečnosti dětí. Důvodem je to, že se tomuto problému, dle mého soudu, nevěnuje zatím dostatečná pozornost a pojem Internetová bezpečnost tak zůstává jaksí v pozadí, za ostatními problémy dnešní doby. Bohužel děti jsou těmi, které jsou na Internetu ohroženy nejvíc a to především díky tomu, že nemají dostatek zkušeností. Dětství je tak obdobím, kdy je důležité, aby se děti naučily používat Internet zodpovědně a smysluplně a aby byly připraveny na vše, s čím se mohou při práci, či zábavě na Internetu setkat.

V teoretické části práce krátce připomenou vývoj a historii Internetu, zmapuji a vysvětlím jednotlivá nebezpečí, se kterými se děti (a nejen děti) mohou na Internetu setkat. Tento problém představím i z hlediska legislativního. Ve druhé polovině teoretické části zmíním některé projekty, které se této problematice věnovaly, či věnují, nabídnu seznam webů, které se počítačovou bezpečností zabývají a doporučím, kde hledat informace a pomoc pro děti, jejich rodiče a pro školská zařízení. V závěru teoretické části navrhnou možná opatření, jak předcházet tomu, aby děti byly ohroženy co nejméně, jak by měli k tomuto problému přistupovat rodiče a jak školy.

V části praktické se budu věnovat výzkumu, který jsem uskutečnila ve třech základních školách se žáky sedmých tříd a ve kterém bylo mým cílem zjistit, zda jsou si děti vědomy nebezpečí, která jim mohou hrozit a jak jsou v této oblasti poučeny. Šetření odpoví na otázky, jak často děti s Internetem pracují, k čemu ho nejčastěji používají a jaké zkušenosti s ním mají. Dalším cílem bylo porovnat jednotlivé školy mezi sebou, zda je používání Internetu nějak ovlivněno polohou škol a bydlištěm dětí. Z toho důvodu jsem pro svůj výzkum zvolila školu v centru města, školu z okraje města na velkém sídlišti a školu, která sídlí mimo okresní město.

1 INTERNET

Všichni jsme o něm už slyšeli, drtivá většina z nás ho zná, většina ho používá, ale známe ho skutečně tak dobře? Pro většinu běžných uživatelů je to něco, kde můžeme najít vše, na co si jen vzpomeneme a stačí k tomu jen kliknout myší! Kde se vůbec ten Internet vzal? Co nám Internet dává a co nám bere? Ve své práci se pokusím vše srozumitelně vysvětlit. Zaměřím se především na naši mladší dospívající generaci, na jejich bezpečnost a také na zodpovědnost jejich rodičů, protože z větší části je právě na rodičích, jakým způsobem budou děti k Internetu přistupovat a zdali pro ně práce s ním nebude noční můrou, ale naopak radostí, skvělým zdrojem informací a poznání. Dnes je již jasné, že Internet je a v nejbližší budoucnosti bude, neodmyslitelnou a nepostradatelnou součástí našich životů.

1.1 Historie Internetu

Jak známo, že v šedesátých letech minulého století se začalo bádát nad tím, že by bylo celkem praktické vytvořit síť, která by propojila vícero počítačů najednou a samozřejmě se nejednalo o počítače domácí, nýbrž počítače z oblasti vědecké, vojenské či vládní. První taková testovací síť byla spuštěna v Národní výzkumné laboratoři ve Velké Británii v roce 1968 Na což odpovědělo americké ministerstvo obrany tím, že požadovalo vybudovat podobnou síť, což se také stalo a tak vznikl ARPANET. Tato síť byla využívána především k armádním účelům a pro elektronickou poštu. V roce 1976 začal fungovat USENET a akademická síť BITNET, která byla v provozu od roku 1981. V roce 1984 byl zaveden doménový systém DNS, který je platný dodnes. Internet i přesto v této době zůstával doménou převážně vědeckých a akademických

pracovišť a postupem času, kdy došlo k jeho většímu rozšíření se poprvé objevil i název Internet (Inter – celosvětová, Net – síť).

1.2 Jak to začalo

Významným datem, které je s Internetem neodmyslitelně spojeno, je rok 1993, kdy Švýcar Tim Bernes Lee vymyslel nový způsob, jak prezentovat na síti informace. Přišel s programovacím jazykem (**World Wide Web**), pomocí kterého jsou tvořeny webové stránky na Internetu. Tato tři písmenka (www.) se stala ihned velmi oblíbená a využívaná a známe je dodnes. Od 13. 2. 1992 se Internetu (CESNET) oficiálně připojila i Česká republika. Od roku 1993 došlo k obrovskému rozmachu a Internet se pomalu, ale jistě, začíná stávat součástí života nás všech. Postupem doby se Internet stal místem, kam se lidé začali chodit vzdělávat, bavit se, pracovat a hledat informace. V roce 1996 vzniká oblíbený server Seznam. Za vše hovoří celosvětově stoupající čísla uživatelů: v roce 1996 měl Internet 55 milionů uživatelů, v roce 2000 to již bylo 250 milionů, o tři roky později 600 milionů, v roce 2005 se počet uživatelů blížil nezadržitelně k číslu 100 milionů a v roce 2010 již jejich počet přesáhl dvě miliardy!

1.3 Jak je to dnes

Rychlý Internet současné doby nabízí stále nové a nové možnosti, nepřeborné množství informací ze všech oblastí, zábavu i šanci chatovat, e-mailovat, ale i telefonovat a vidět se v reálném čase s kamarády, ale i s neznámými lidmi. Svět informační bezpečnosti může pro běžného člověka připomínat spletitou cestu s mnoha nečekanými nástrahami, záludnostmi a pastmi. Neustále vznikají nové Internetové stránky, na kterých se scházejí lidé z celého světa a baví se a diskutují spolu o společných zájmech a zálibách, sdílejí fotky, videa, vyměňují si kontakty, hrají společně oblíbené on-line hry. Takové stránky se nazývají sociální sítě. Na těchto sítích si každý najde, co potřebuje, co chce a co ho baví. Momentálně mají tyto sítě stovky milionů členů – sociální sítě jako je *Facebook*, *Twitter* nebo *mySpace* podle expertů využívá téměř miliarda lidí na celém světě a toto číslo se každým dnem navyšuje. Internetové sociální sítě pro sebe vymysleli a stvořili převážně mladí lidé a právě oni jsou těmi, kteří na Internetu s oblibou zveřejňují své osobní údaje a soukromé informace a data. Neustále se snižuje i věk těch, kteří tyto servery navštěvují a vytvářejí si zde své profily. Dnešní Internet tedy představuje místo, kde lze nalézt cokoli, kdykoliv a kdekoliv.

2 NEBEZPEČÍ, SE KTERÝMI SE DĚTI NA INTERNETU MOHOU SETKAT

Dle Hayesové (1998, str. 29) je komunikace základem sociální interakce. Různé druhy komunikace naplňují náš každodenní život. Komunikujeme s druhými nebo od nich přijímáme zprávy řečí, písmem a také pomocí celé řady neverbálních komunikačních signálů. Ano, komunikace je dnes a denně součástí našich životů – komunikujeme se známými, ale i neznámými lidmi. A co nestihneme v reálném životě, to můžeme dohonit komunikací elektronickou ve virtuálním světě, která je stále populárnější a oblíbenější. Komunikace ve virtuálním světě se může odehrávat anonymně, což nahrává těm, kteří nerespektují základy slušného chování a jejichž cílem je ohrožovat ostatní uživatele, kteří by rádi Internet využívali smysluplně a hlavně bezpečně. Domnívám se, že mezi nejohroženější uživatele Internetu patří mladá generace do 15 let a potom také osoby starší 55 let. Mám pro to vysvětlení: děti a dospívající rádi zkoušejí a objevují nové věci, s počítačem se ve většině případů seznamují už v útlém věku a používají ho každodenně. S oblibou stahují nelegální obsah, s počítačem jsou dobří kamarádi a není výjimečné, že mu rozumí víc, než jejich rodiče, avšak nemají dostatek zkušeností a nad radami ohledně počítačové bezpečnosti jen mávnou rukou s tím, že jim se nic nebezpečného stát nemůže. Opačně je to u osob nad 55 let, kteří mají k novým technologiím respekt, nestíhají srovnat krok s těmi mladšími a termín Internetová bezpečnost je pro většinu neznámý pojem. Nejsou si vědomi rizik, která podstupují, když bez základních znalostí o bezpečnosti začnou používat například elektronickou poštu nebo Internetové bankovníctví. Ať chceme, či nechceme, Internet se stává pravidelným společníkem našich dětí, které logicky láká nabízené množství informací a zábavy bez hranic, o kterých se předchozím generacím mohlo jen zdát. Děti láká možnost být neustále v kontaktu s druhými, chatovat nebo si psát e-maily s kamarády i cizími lidmi, posílat si fotky nebo třeba hrát on-line hry, poslouchat hudbu, či sledovat filmy, i když toto je pouze stručný výpis toho, co lze všechno na Internetu nalézt.

A jak jsem již nastínila - děti se však mohou při práci s Internetem dostat do situací, které mohou ohrozit jejich bezpečí. Pokud mám hovořit o ohrožení, tak mám na mysli takový škodlivý obsah, který dětem může způsobit hlavně psychickou, či v některých případech i fyzickou újmu. Nejčastěji se jedná o zesměšňování, ponižování, šikanu, šíření nepravdivých informací a pomluv, vulgární a rasově nenávislnou komunikaci, zneužití fotografií, videí, nevhodné

stránky s přístupem k pornografii, ale také nabádání k násilí a jeho prezentace, k užívání drog a podobně. Může to být ale i takový obsah, který s ohledem k věku a vyspělosti dětí, za nevhodný uznají sami rodiče. Toto považuji za velmi důležité a mělo by to být základním bezpečnostním opatřením pro dětskou práci s Internetem. Co je pro děti na Internetu nežádoucí a ohrožující je neustále předmětem častých debat. Každý rodič vnímá a posuzuje toto riziko jinak, některý se o tuto problematiku bohužel nezajímá vůbec. Co jeden z rodičů odmítne jako naprosto nevhodné pro své dítě, tak druhý rodič se nad tím může jen zasmát s tím, že tohle je přece naprosto běžné. Předpokládám, že posuzování vhodnosti a nevhodnosti obsahu se liší podle národních zvyklostí dané země a jistě zde hrají roli i náboženská vyznání a kulturní tradice. Je známo, že některé státy obsah Internetu dokonce cenzurují a uživatelé tak mají přístup pouze k "vhodným" stránkám. Dospělí lidé si díky svým životním zkušenostem umí poradit s podvodníky, kteří se je snaží zmást, zmanipulovat, podvést nebo zlákat k nějaké rizikové činnosti, jenže pro děti jsou tyto situace mnohem hůře odhalitelné, nemají zkušenosti, mají tendenci důvěřovat každému a tak je pochopitelné, že mohou mnohem snadněji nějakému podvodníkovi naletět. Problém je, že často ani netuší, s kým to vlastně komunikují. Někdy se může zdánlivě nevinné seznámení, chatování nebo dopisování na Internetu změnit v opravdové ohrožení.

V následujících kapitolách představím nebezpečí, která mohou dětem způsobit psychickou újmu, ohrozit jejich bezpečnost, ale i zdraví a v některých případech mohou způsobit i to, že děti si prožitý negativní zážitek s sebou ponosou po celý život. Podotýkám ale, že děti se mohou ocitnout nejen v pozici ohrožených, ale sami se mohou stát těmi, kdo ohrožují, ale o tom tato práce není.

2.1 Veřejně vystavená osobní data

Téměř každé dítě dnes „surfuje“ na Internetu a většina z dětí to dělá ráda, protože komunikace například v sociálních sítích je zábavná, rozvíjí přátelství a sociální dovednosti, je možné komunikovat s celým světem bez ohledu na hranice a být tak neustále v obraze, co kdo právě dělá, jak se právě cítí a jak se má. Aktivita v těchto sítích ale přináší i určitá bezpečnostní rizika. Není nejmenší problém sestavovat celé osobnostní profily jen na základě údajů, které o sobě lidé prozradí na Internetu. Dozvědět se něco o člověku, kterého jste nikdy v životě neviděli a nikdy s ním nemluvili, nebylo nikdy tak snadné, jako dnes. Provozovatelé velkých sociálních sítí stále častěji čelí zneužití nabízených

služeb, některé firmy či agentury například od uživatelů zjišťují osobní data a zneužívají je pak k reklamním účelům (např. na sociálních sítích spousta dětí hraje i hry, do kterých se dostanou jedině tehdy, když souhlasí s poskytnutím osobních údajů). Těmto rizikům se uživatelé sociálních sítí vystavují zcela dobrovolně. Kdo chce totiž poznat lidi se stejnými zájmy, musí o sobě popravdě sdělit, co má v oblibě a co nesnáší, co rád dělá a o co se v životě zajímá, jaké má koníčky, odkud pochází, kde bydlí a podobně. K takovému profilu pak už jen stačí přidat pár fotek nebo videí, čehož mladí lidé, včetně dětí, hojně využívají. Není tak nic výjimečného, když se na Internetových stránkách objeví data, která by se na veřejnost, ale hlavně mezi děti a dospívající neměla vůbec dostat. Na Internetu lze jednoduše a rychle zveřejnit fotografie a videa pořízená telefonem s fotoaparátem nebo digitálním fotoaparátem, či webovou kamerou. Je to velmi snadné a děti to obratně zvládají. Někdy to ovšem může způsobit víc škody než užítku a leckomu se to může i pořádně vymstít. Když zveřejníte fotografii nebo video na Internetu, je těžké zabránit jejích šíření, úpravám a použití pro zcela jiné účely. Kopie fotografií a videí se mohou snadno dostat na více míst a ve většině případů se je nepodaří nikdy úplně odstranit. Často tam zůstanou trvale a kdokoliv je může objevit, shlédnout a stáhnout (dokonce i po letech), ve zcela jiných souvislostech. Zveřejnění osobních údajů souvisejících s fotografií je potřeba předem dobře zvážit, což nelze od dětí a dospívajících očekávat. Například na Facebooku si uživatel může nastavit a vybrat si ze široké škály zabezpečení v podobě toho, s kým bude svá data sdílet, komu se budou ukazovat.

Jak jsem však vlastním dotazováním zjistila, tak děti a dospívající většinou žádná omezení nevyužívají a jsou naopak rádi, když jejich profil a údaje v něm, vidí co nejvíc lidí. Bezpečnostní prvky využívají především dospělí, protože většina z nich netouží po tom, aby jejich osobní data byla dostupná každému a na rozdíl od dětí, jsou si lépe vědomi možného zneužití. Z výzkumného šetření realizovaného v rámci projektu E-bezpečí, vyplynulo, že 2/3 dotazovaných dětí (67,5 %) je ochotných sdílet své osobní údaje s lidmi, které znají pouze z virtuální komunikace realizované na Internetu, což je jistě velmi alarmující výsledek, který potvrzuje to, že děti dokáží být velmi lehkomyšlné a plně si neuvědomují rizika, která podstupují, když svá osobní data dávají k dispozici komukoliv. (Dostupné z <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>)

2.2 Kyberšikana

“Šikanování je nebezpečně rozbujelelou sociální nemocí ve společnosti, jejímž důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupin, včetně rodiny a společnosti vůbec” (Kolář, 2005, s. 17). A tato "nemoc" se bohužel nevyhnula ani virtuálnímu světu. Postupem času a s přibývajícím uživateli se začala nenápadně šířit a změnila se do podoby, které se dnes říká Kyberšikana nebo kybernetická šikana. Zatímco například běžná školní šikana se většinou omezuje na prostory školy a její okolí, ve virtuálním světě teď mohou být kdykoli a snadno obtěžováni a terorizováni nejen děti a dospívající, ale klidně i dospělí. Většinou se jedná o úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování, které se odehrává převážně prostřednictvím e-mailů, chatovacích a komunikačních aplikací jako je například ICQ (dnes již používané zřídka), v sociálních sítích, na videích umístěných na Internetových portálech a dnes už i prostřednictvím chytrých mobilních telefonů. Pachatel většinou jedná anonymně, takže oběť nemá tušení, od koho útoky pochází. Dochází k tomu, jak o Kyberšikaně uvádí Říčan (2010, str. 24), že se na Internetu zveřejňují o oběti pomluvy nebo i pravdivé a choulostivé informace ze soukromí, doplněné většinou bývají i obrazovým materiálem, který bývá upraven tak, aby oběť co nejvíce zlostil. Uvádí dále, že zde většinou chybí typický asymetrický osobní vztah mezi obětí a agresorem. Což je samozřejmě pochopitelné, když většina pachatelů chce při páchání Kyberšikany zůstat v anonymitě a co nejdéle a zcela beztrestně tak škodit své oběti. A jak uvádí Kolář (2005, s. 18), tak drtivě většině případů šikanování se prostě neví a zůstávají skryté i přesto, že lehčí formy a počáteční stadia šikanování zasahují velkou část školou povinných. Předpokládám, že podobně je tomu i u Kyberšikany a soudím, že u většiny lehčích případů šikany přes Internet se málokteré dítě přizná rodičům nebo učitelům. V souvislosti s Kyberšikanou se převážně jedná o psychické šikanování a jak uvádí dále Kolář (2005, s. 45), tak problém je v tom, že psychické šikanování se dá dobře maskovat a obtížně se tak dokazuje motiv ublížit dítěti. Chromý (2010, str. 39) popisuje šikanu jako jev, který zůstává kontrole veřejných institucí skryt a o to víc toto platí pro Kyberšikanu. Používání moderních komunikačních a informačních technologií skýtá agresorovi anonymitu, proto má menší obavu z odhalení a z usvědčení z takového jednání.

O Kyberšikaně slyšíme častěji a častěji, možnými důvody může být to, že: -útočník může oběť obtěžovat kdy se mu zlíbí, protože na síti není nijak limitován časem

-díky moderním technologiím a síťovému propojení se tak může šířit velmi rychle a kdekoliv

-kybernetická šikana je i pro netechnicky nadané pachatele velmi snadná

-díky anonymitě je velmi obtížné útočníka zjistit nebo odhalit

-na rozdíl od šikany v reálném světě Internetová anonymita umožňuje útočit i fyzicky slabším jedincům na mnohem zdatnější a třeba i starší oběti

-jelikož jsou si pachatelé vědomi, že ve většině případů nebudou nikdy odhaleni, zkouší tak beze strachu věci, které by si v reálném světě nedovolili nebo nemohli dovolit

“Na šikaně se přiživují další motivy, kterých většinou neradi mluvíme, protože by pro nás bylo ponižující, kdybychom si je měli sami u sebe přiznat. První z nich je touha po moci, přání ovládat druhého člověka. Podobně neradi mluvíme o motivu krutosti, o tom, že člověku někdy působí potěšení, když vidí druhého trpět. Určitou roli hraje při šikaně také zvědavost. Týrat druhého člověka, to je tak trochu experiment. Jak se zachová ve strachu, bolesti a ponížení, a k čemu všemu se dá přinutit? Se zvědavostí souvisí konečně i nuda a touha po stále silnějších vzrušujících zážitcích, po senzaci.” (Říčan, 1995, str. 30) Myslím, že Říčan vystihl velmi přesně motivy pachatelů, i když se v tomto případě jednalo o šikanu v reálném světě. Nejinak je tomu ale i ve světě virtuálním. Agresivita pachatelů se neustále zvyšuje, což je myslím způsobeno právě již zmíněnou anonymitou, díky které pachatelé spoléhají na to, že nebudou odhaleni. To jistě hraje do not pachatelům, kteří by v reálném životě měli zábrany, ale na Internetu dělají věci, které hraničí s trestným činem. Říčan (1995, str. 27) dále poukazuje na to, že se může jednat i o sexuální zájem nebo rasovou nenávisť, což vzhledem k tomu, že na Internetu trávím dost času, vidím dnes a denně. Tato forma šikany se rozmáhá hlavně na sociálních sítích a někteří pachatelé své sexuální narážky a rasově motivovaný výsměch a ponižování ani netají, naopak, dělá jim dobře široké publikum a obdivování.

S nástupem moderních technologií tak můžeme v současnosti slyšet více zpráv o Kyberšikaně, než o šikaně v reálném životě, což považuji za daň současné moderní doby a právě z toho důvodu bychom Kyberšikaně v naší společnosti měli věnovat více pozornosti a jistě by bylo vhodné, zaměřit se hlavně na prevenci a širší osvětu.

2.3 Viry, spamy, phishing, spyware, hoaxy

Boj s počítačovými viry je boj nikdy nekončící a útočníci jsou vždy o něco napřed před odborníky, kteří tvoří bezpečnostní programy. Počítačový laik možná netuší, že viry se stále mění, dochází k jejich neustálému vývoji a zdokonalování a cílem je, aby překonaly co možná nejsložitější zabezpečení. Základní rozdělení virů se odvíjí od toho, jaké oblasti napadají, např. tzv. Bootviry napadají pouze systémové oblasti, souborové viry napadají pouze soubory a kupříkladu multipartitní viry napadají systémové oblasti i soubory. A ať už se začínající a mírně pokročilí uživatelé setkají s jakýmkoliv virem, musí být ve střehu. V první řadě mají výhodu zkušenosti uživatelé a občas je dobré použít i zdravý rozum, v každém případě je ovšem nezbytností kvalitní, správně nainstalovaný, nakonfigurovaný a také neustále aktivní a pravidelně aktualizovaný antivirový program – jedná se o bezpečnostní software, za který si sice uživatel musí připlatit, ale rozhodně se to vyplatí..

Každý z nás již alespoň někdy o virech (např. Trojských koních), Spyweru, Spamu, Phisingu nebo Hoaxech slyšel, či o nich četl. Ne všichni však vědí, jaké ohrožení znamenají. Tak například Spywere. Název je složen ze dvou anglických slov Spy a Software, které lze přeložit jako Špion a Program. Jako Spywere tedy označujeme špionážní program. Jedná se o software, který o nás shromažďuje informace, běží bez vědomí uživatele a nějakým způsobem poškozuje počítač, či zhoršuje jeho funkci. Spyware představuje z hlediska bezpečnosti dat velkou hrozbu, protože odesílá různé informace (historii navštívených stránek, hesla) z napadeného počítače určenému uživateli, který tyto informace dále zpracovává. Hlavním důvodem, proč bychom se měli před Spywerem chránit, je ochrana našich osobních dat a naše soukromí při práci s Internetem. Tyto programy zaznamenávají každou činnost, kterou na Internetu uživatel vykoná. Útočníci se tak snadno mohou dostat k tajným údajům, kterými jsou například uživatelská přihlašovací hesla, o což jistě žádný uživatel nestojí.

Dalším způsobem, jak nakazit neboli infikovat velké množství počítačů po celém světě jsou Spamy s lákavými nabídkami, které často obsahují odkazy na zavirované weby, kde pro infikaci počítače stačí, aby uživatel na odkaz jen klikl. Spamem je označována jakákoliv hromadně šířená nevyžádaná pošta. Pomocí ní pomohu počítačovní podvodníci rozšiřovat zákeřné Trojské koně, červy a jiné, pro počítač škodlivé kódy. Mnoho firem se snaží pomocí pro ně charakteristických slov nastavit své webové stránky tak, aby byly v Internetových vyhledávacích zobrazeny uživatelům na předních místech. Tuto techniku používají také počítačovní zločinci, kteří obdobným způsobem nastavují své

zavirované podvodné stránky. Ačkoliv je Spam obecně vnímán jako zahlcovač naší e-mailové schránky, skutečná nebezpečnost Spamů je ale mnohem větší. Podvodné e-maily po vás například mohou vyžadovat, abyste se přihlásili na webovou stránku obchodní nebo finanční instituce a aktualizovali osobní informace ve vašem účtu a umožnili tak útočnickům získat přístup k osobním datům a heslům. Tato podvodná metoda se nazývá Phishing a několik posledních let o těchto případech můžeme slyšet ve zprávách a číst v denním tisku.

Jako další příklad zmíním tzv. Hoax. Má původ v angličtině a v našem jazyce jej nejčastěji označujeme jako falešnou a poplašnou zprávu, novinářskou kachnu, podvod nebo žert. Hoaxy se šíří pomocí e-mailů, které si přeposílají samotní uživatelé. Nešíří se tedy tajně, jak je tomu třeba v případě Trojských koní. Lidé si Hoaxy přeposílají proto, protože je většinou něčím zaujmou, na první pohled vypadají jako šokující objev, neuvěřitelná novinka, která ještě nebyla v žádném médiu publikována, nebo dokonce věc, která je tajná a nikdy neměla spatřit denní světlo. Uživatelé se pak samozřejmě chtějí o tuto úžasnou zprávu podělit s ostatními. Takovými byly Hoaxy, jenž upozorňovaly například na paleontologický nález obří kostry člověka, nebo gigantické pavouky v pouštích, jež svými kusadly okusují v noci vojákům části těla. Někdy mají formu v podobě varování před aktuálním nebezpečím – nastražené injekční stříkačky v sedadlech MHD, závadnost margarínů a nevhodnost ke konzumaci, zadávání opačného PINu v bankomatu v případě ohrožení, škodlivost masa ze známé ryby Pangasius nebo pití Coly a zajídání bonbonem Mentos, což podle Hoaxy způsobí v žaludku explozi a mnoho teenagerů tak samozřejmě tento pokus vyzkoušelo... Mezi nejnovější patří fiktivní zpráva od NASA o konci světa, která obsahuje i návod, jak si zachránit život a jaká opatření provést (a z vlastní zkušenosti dodám, že dvě z mých známých této zprávě uvěřily jako "zaručené" - vždyť je od NASA!). Jinou, nebezpečnější a „nemorální“ kategorií tvoří Hoaxy, jejichž snahou je vymámit z uživatelů podloudnými cestami peníze za všemožné zboží, služby, ale i pomoc. Alarmujícím příkladem jsou podvodné zprávy o sbírkách na postižené obyvatele zatopených vesnic nebo sbírky pro postižené a těžce nemocné děti. Některé z Hoaxů mají společný znak trestného činu šíření poplašné zprávy a jednání jejich autorů (pokud budou odhaleni), tak může být kvalifikováno jako trestný čin, za který jim hrozí až rok vězení.

A takto bych mohla pokračovat dál a dál, ale i z toho mála, které jsem zde nastínila je jasné, že je potřeba, aby děti, které s počítačem pracují denně, byly o těchto nebezpečích informované, aby svou neinformovaností a neznalostí

neumožnily útočníkům přístup k soukromým datům a důležitým údajům, či dokonce ovládnutí počítače a aby neuvěřily všemu, co na Internetu najdou nebo co jim někdo napíše.

2.4 Kybergrooming

„Kybergrooming označuje manipulativní chování uživatelů Internetu, které má v oběti vyvolat důvěru a připravit ji na schůzku. Na osobní schůzce pak může dojít k sexuálnímu obtěžování, pohlavnímu zneužití, týrání nebo manipulaci oběti (např. nucení ke krádežím, terorismu aj.)“ (Kopecký, 2009, str. 19). Pachatel si tedy na Internetu vyhledává a dlouhodobě "oťukává" svou oběť a snaží se získat její důvěru, vybudovat si s ní blízký vztah a dospět až k tomu, že oběť souhlasí s osobní schůzkou. Cílem setkání pak je oběť sexuálně zneužít nebo fyzicky napadnout, což v žádném případě nelze brát na lehkou váhu, neboť dle Langmaiera (1998, str. 277) jsou důsledky sexuálního zneužívání závažné a i jediná taková zkušenost může vést k rozvoji posttraumatické stresové poruchy. Oběti Kybergroomingu se děti mohou stát velmi snadno, vzhledem k tomu, že Internet z nich většina používá téměř denně a denně se tak mohou potkat s úplně neznámými lidmi. A jak jsem svým dotazováním zjistila, tak mnohé tak činí. A pokud se dítě zrovna nudí, či právě nemá žádné kamarády nebo se trápí s první láskou a napíše mu někdo, kdo se naoko dokáže vcítit do jeho pocitů a plně ho chápe, problém může být na světě. Pachatelé se většinou nejprve snaží získat osobní kontakty a informace o své svou oběti (telefonní číslo, adresu nebo se snaží komunikovat přes Skype, Facebook apod.). Když si pachatel Kybergroomingu zjistí vše potřebné, tak vyzvídá dál. Většinou ho zajímá, jak oběť žije, zajímá se o rodinné zázemí, s kým se dítě stýká, jaké má zájmy apod. a na základě získaných informací pak plánuje další komunikaci. Snaží se navázat kamarádský, přátelský a důvěrný vztah, plný pochopení. Poté již je většinou snadné navrhnout osobní setkání a plánovat, jak bude jejich skvělé kamarádství, či vztah, pokračovat i v reálu...

Pachatelé se většinou vydávají za někoho úplně jiného, než ve skutečnosti jsou, úmyslně tak mění svou identitu, aby se oběti co nejvíce přiblížili. Pokud chtějí zaujmout malé dívky, často si hrají na holčičku stejného věku a povídají si s ní třeba o kamarádkách a o věcech, které malé dívky zajímají. U starších děvčat může jistě zafungovat, když se vydávají například za o něco málo staršího atraktivního sportovce a dívky se tak snaží omámit krásnými slovy o lásce a citech. Pachatelé Kybergroomingu jsou většinou velmi trpěliví a vydrží si i dlouhé měsíce jen tak s dítětem mile povídat, aby si jej pevně připoutali a

pomalu, ale jistě, získali jeho důvěru. Často k tomu využívají i dárky a podplácení, dítěti například posílají kredit na mobilní telefon. Součástí Kybergroomingu může být i vydírání – pachatel po oběti požaduje, aby pořídila například mobilním telefonem či webovou kamerou intimní fotografie nebo videa. Jakmile je má jednou v ruce, může dítě pod pohrůzkou zveřejnění nutit k čemukoliv – třeba k opakovanému osobnímu setkání, kde pachatel oběť zneužívá. Odměnou za sexuální služby může být dítěti slíben mobilní telefon, peníze nebo další výhody (které jim rodiče běžně neposkytují), jako třeba zaslání již zmíněných kreditů do telefonů, tak i kreditů potřebných při hraní dětmi tolik oblíbených on-line her (tzv. premium SMS), které jim pak umožňují ve hře dosáhnout vyšší úrovně a získat například cenné předměty. Velmi často se pak díky tomu stává, že samo dítě to zkouší a osloví na Internetu neznámé lidi s žádostí o zaslání této speciální zprávy. Jenže nikdo neutratí své peníze pro nic za nic a tak je jasné, že zájemce za to bude určitě něco chtít. Intimní fotografie, či videa pak mohou posloužit jako „poděkování“ za vyslyšení prosby.

Z výše uvedeného vyplývá, že Kybergrooming je velice promyšlený a nadměrně zákeřný způsob, kterým pachatelé mohou zneužít dětské důvěřivosti a naivity a to vše pod rouškou Internetové anonymity a kdykoliv se jim zachce. Neinformované a nepoučené děti tak mohou lehce naletět pachatelům, kteří v žádném případě nemají s dětmi dobré úmysly a jen tak něco je od této činnosti neodradí.

2.5 Sexting, pedofilie, dětská pornografie

Pojmem Sexting označujeme elektronické rozesílání zpráv, obrázků a videí se sexuálním obsahem (většinou se tak děje pomocí e-mailových zpráv a v poslední době hlavně přes sociální sítě a různé seznamky). Vždyť která dospívající dívka by nechtěla mít na Internetu své fotky, které by ohromily spousty chlapců a způsobily tak, že se dívka stane obletovanou a obdivovanou? Dnes a denně můžeme takové fotografie (například ve spodním prádle) vidět na populárním *Facebooku* nebo serveru *Líbím se ti*, kam se mládež chodí seznamovat (obliba tohoto serveru ovšem klesá s rozmachem Facebooku). Není tak problémem pro pachatele chtivé takových fotografií, pokusit se oslovit a sblížit se s takovou dívkou a lechtivé fotografie od ní vylákat. Pak stačí vyjádřit dívce obdiv a pochvalu, jak krásně vypadá a tím ji ještě podpořit v posílání dalších takových fotografií, či dokonce videí. Pro informaci doplňuji, že pohlavní styk je v České republice legální od 15 let, avšak intimní fotografie osoby mladší 18 let jsou označovány jako pornografie. Pokud skončí takový materiál v rukou

nepovolaných, může se to stát obrovským problémem a nebezpečím, protože na Internetu existují kriminální skupiny deviantních lidí, kteří se dětskou pornografií živí (vydělávají si tím, že získávají materiál pro osoby trpící touto poruchou – pedofil, pedofilie) a nebo se jen baví a tento materiál mají pro svou potřebu.

Dle Weisse (2002, str. 74) název pedofilie pochází z řeckých slov pais (choch, dítě) a philós (milovník). Jedná se tedy o „milovníka dětí“, který je eroticky zaměřen na děti prepubertálního věku, u kterých většinou chybí typické znaky dospívání. Nejčastěji tak tyto deviantní osoby preferují děti ve věku 5 – 12 let, u kterých právě tyto znaky chybí. Dle klasifikace nemocí (str. 192) je pedofilie nemoc, vyznačující se sexuální orientací na děti, obvykle prepubertálního nebo časného pubertálního věku. Někteří pedofilové jsou přitahováni pouze dívkami, někteří pouze chlapci, jiní se zajímají o obě pohlaví.

V bezpečí tak před nimi nejsou dívky, ani chlapci a díky rozvoji moderních technologií a jejich možnostem, tak poněkud ustupují do pozadí pedofilové, kteří vyhlížejí děti před školou a rozmáhá se fenomén pedofilů „operujících“ na síti, protože jim v tom pomáhá již zmíněná anonymita Internetu. A to není, s ohledem na bezpečnost našich dětí, vůbec pozitivní zjištění.

2.6 Kyberstalking

„Stalking (lov, pronásledování) je termín, který označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Pronásledovatel svou oběť například dlouhodobě sleduje, bombarduje SMS zprávami, e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi (dárky). Ve spojení s využitím ICT u útočníka hovoříme o termínu Kyberstalking (cyber-stalking). V tomto případě jde o zasílání různých zpráv pomocí instant messengerů (ICQ), chatu, prostřednictvím VoIP technologií, sociálních sítí apod. Útočník u oběti vyvolává pocit strachu“ (Kopecký, 2010, str. 3).

Stalking je obsažen od roku 2010 v Trestním zákoníku jako nebezpečné pronásledování. V reálném světě jsou známé případy fyzického pronásledování, ať již z důvodu bezmezné lásky nebo hluboké nenávisti. Pachatel oběť pronásleduje a sleduje při cestě do školy, do práce, na procházky, za zábavou, čeká na oběť před domem, sleduje prakticky každý krok, který oběť udělá. Ve virtuálním světě však může pronásledovatel (kyberstalker) využít mnohem více možností, jak svou oběť neustále trápit. Zasíláním obtěžujících mailů, komunikací na sociálních sítích (pachatel zde může vytvořit i fiktivní profil, kterým se vydává za svou oběť a různými způsoby ji před ostatními např. zesměšňuje), ale i

„chytrým“ mobilním telefonem. Oběť může svého pronásledovatele znát, ale stejně tak to může být i někdo úplně neznámý a cizí. V každém případě se ale jedná o dlouhodobé nechtěné, úmyslné a nevyžádané obtěžování přehnanou pozorností nebo pronásledováním, zastrašováním, či vyhrožováním. V případě virtuálního pronásledování (Kyberstalking) se může ze začátku jednat o příjemné, milé a obdivné zprávy (za účelem získání potřebných informací, či údajů) a poté se mohou změnit ve zprávy zcela opačného charakteru. Z původních příjemných se tak rázem změní ve výhrůžné, urážlivé nebo zastrašující. Oběť takového pronásledování se pak může cítit skutečně ohrožena, žije v neustálém stresu nebo je nějakým způsobem omezena v běžném životě a stejně tak může trpět vážnými psychickými následky (v tom lepším případě). Ty nejhorší případy pak mohou končit sexuálně motivovaným napadením, v krajním případě vraždou.

Ač se Kyberstalking může zdát doménou pouze dospělých lidí, nelze na to spoléhat a opět se musím vrátit k tomu, že i o tomto nebezpečí by měly být děti, které Internet používají, rozhodně informovány.

2.7 Násilí, pornografie, rasismus, homofobie, drogy

„V televizním programu přibližně odhadnete, který pořad není vhodný pro děti. Zkuste si představit situaci, kdyby česká televizní společnost zařadila do bloku dětských pohádek pořad s pornografií či extremismem. Nemyslitelné! Riskovala by postihy, ztrátu dobrého jména, odliv diváků. Síť Internet nic podobného nehrozí. Globální regulátor obsahu neexistuje. Zveřejnění závadných webových stránek nelze zamezit předem. Jednotliví tvůrci nelegálních materiálů podstupují riziko postihů, přesto publikují. Na Internetu stojí informace vedle sebe: hodnotné, zbytečné, radostné, děsivé...“ (Eckertová, 2013, str. 82).

Ano, i na děsivé informace a materiál mohou děti při „brouzdání“ na Internetu narazit a je víc než jasné, že je nelze nikdy stoprocentně před tímto obsahem ochránit a zajistit, aby taková videa, filmy, či obrázky, neshlédly. City překvapení při nenadálém nebezpečí zmiňuje Kohoutek (2006, str.30) a řadí sem zážitky úleku, zděšení a hrůzy. Jsou to city, v nichž je člověk zaměřen na něco, co na něho působí jako přesila a co jej uvádí do strnulé bezmocnosti. Dospělý člověk by ve většině případů měl problém si s takovými pocity poradit a vyrovnat se s nimi aco teprve dítě? Ať už se jedná o náhodné setkání nebo cílené vyhledání materiálů s tematikou hrubého násilí nebo tvrdé pornografie, může to na dětské duši zanechat trvalé stopy v podobě psychických problémů, či problémů v běžném životě, rodinném, či partnerském. A jak jsem již uvedla, nikdy

nelze spolehlivě zajistit, aby dítě na tyto stránky nenarazilo, ale jak se zmíním později o bezpečnosti, lze tomu ve většině případů zamezit.

Dítě se také může stát obětí předsudků, výsměchu, ponižování nebo zesměšňování z důvodu odlišné barvy své pleti – jedná se o rasismus a nebo se mohou setkat s nesnášenlivostí k jiným způsobům jednání, myšlení, chování, či víře, což nazýváme intolerancí. Je víc než jasné, že současná doba a móda sociálních sítí nebo různých seznámek k tomu přímo vyzývá už jen tím, že uživatelé zde mají možnost zveřejňovat své fotografie nebo se ve svých profilech veřejně hlásí k nějaké zájmově orientované skupině, či se veřejně přiznávají ke své odlišné orientaci, čímž se také nabízí pojem homofobie (nepřátelské postoje vůči lidem s menšinovou sexuální orientací). Díky všem těmto projevům směřujícím k potlačení zájmů a práv menšin se se pak dítě může cítit méněcenné, vyloučené ze společnosti, prožívá psychická traumata, která mohou vést k sebepoškozování, ve vážných případech k sebevraždám. Toto rizikové chování taktéž úzce souvisí s již zmiňovanou Kyberšikanou, takže ho lze označit za další z nebezpečných druhů chování, se kterými se děti na Internetu mohou setkat.

Nezanedbatelným rizikem je jistě i drogové nebezpečí. Dealeři drog vědí, že děti jsou snadno manipulovatelné, důvěřivé a rády experimentují a tak se snaží dětem vnutit do přízně a jistě není nic vyjímajícího, když se dítě setká na síti s nabídkou k vyzkoušení lehkých drog (např. Marihuana) s tím, že se nemá čeho bát. Alarmujícím zjištěním je jistě to, že existuje Internetová stránka podobající např. oblíbenému nákupnímu serveru E-Bay, na které si drogu jednoduše a téměř bez rizika objednáte, zaplatíte a během tří pracovních dnů vám přijde domů poštou. Tento web, na kterém lze kupovat a prodávat drogy online stejně jednoduše jako jinde elektroniku a oblečení se nazývá Silk Road (Hedvábná stezka). Jedná se o černý trh, který díky anonymnímu softwaru umožňuje obchodování s nejkvalitnějšími drogami po celém světě.

Jak vidno, tak na Internetu je možné opravdu cokoli a uchránit děti před tolika riziky není snadné. Předpokládám, že čím více informací a varování se dětem dostává, o to víc se riziko ohrožení snižuje a jen poučené děti dokáží včas případné ohrožení rozpoznat.

2.8 Legální a nelegální stahování dat

Vzhledem k tomu, že se v prostředí Internetu pohybují velmi často, mám možnost sledovat chování a přístup dětí. Pro většinu z nich je dnes samozřejmostí, že hry, programy, obrázky, videa, filmy nebo hudbu, které chtějí,

si jednoduše stáhnou, na Googlu si v případě potřeby vyhledají klíč k programu a s jeho pomocí licencovaný program aktivují, aniž by tušily, že existuje něco, co se nazývá Autorský zákon. V mnoha případech pak (díky neznalosti) stažený materiál kopírují, množí, přeposílají kamarádům, umísťují ho na své blogy, či webové stránky a nabízejí ho ke stažení dalším uživatelům... Děti by měly být poučeny o tom, co je legální a co ne. Měly by vědět, že existují servery, kde lze stahovat hudbu a filmy legálně, ovšem jen pro vlastní potřebu, nikoliv pro další sdílení s ostatními uživateli. Pokud takový obsah nabídnou dále, jedná se již o porušení zákona. Jiná je situace je s licencovanými programy (např. operační programy od Microsoftu), které jsou také na Internetu dostupné (např. na warez portálech), avšak stáhnout a používat takový program ani pro vlastní potřebu nelze, jedná se opět o porušení zákona. Podobné licencované programy lze najít na nelegálních serverech, nebo přes tzv. torrenty (stahování a distribuce dat přes torrenty probíhá v síti Bittorrent, která je dostupná zdarma) - sem bych přístup dětem striktně zakázala z toho důvodu, že jakmile soubory stahujete přes torrenty, automaticky je i sdílíte s ostatními uživateli (distribuce dat bez souhlasu autora), tudíž se zde každý uživatel pohybuje na velmi tenkém ledě a samozřejmě se jedná o porušení zákona. Ale jistě je dobré vědět, že existují i servery, kde lze licencované komerční programy stahovat legálně (u nás např. Slunečnice, Stahuj, a pod...), odtud stažené programy je možné instalovat a používat ve svém počítači (i když převážně to bývají programy staršího data, což se dětem moc nezamlouvá). Většina uživatelů jistě také zná servery, kde lze libovolně pouze sledovat nabízený obsah, avšak jeho stažení je nelegální. Je to například dětmi oblíbený server You Tube (tvoří ho videa od registrovaných uživatelů), která mohou ostatní uživatelé neomezeně sledovat, avšak je zakázáno jejich stahování, takže server tuto možnost ani nenabízí. Existují ovšem programy, díky kterým lze stáhnutí videí z tohoto serveru provést a toto je již porušením Autorského zákona, který stanoví, že nikdo nesmí užívat autorská díla bez souhlasu držitele autorských práv, není-li zákonem stanovena výjimka. Pojem „užívání“ přitom znamená:

- rozmnožování - zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části,
- rozšiřování - zpřístupňování díla v hmotné podobě převodem vlastnického práva,
- pronájem - zpřístupňování díla za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla,
- půjčování - zpřístupňování nikoli za účelem zisku,

- vystavování - umožnit dílo zhlédnout nebo jinak vnímat,
- sdělování díla veřejnosti - zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu.

Autorský zákon upravuje udělování licencí k užití díla a stanovuje také případy, kdy licence není třeba. Protože není možné, aby si každý autor ohlídal, zda jeho dílo není užíváno bez jeho souhlasu, ustanovuje zákon tzv. kolektivní správu autorských práv. Pověřená sdružení pak vybírají poplatky za užívání děl (např. od rozhlasových stanic) a zisk rozdělují mezi autory. (Dostupné z:<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49278&fulltext=Autorsk~C3~BD~20z~C3~A1kon&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>)

2.9 Závislost na Internetu (Netholismus)

Na závěr bych se ráda zmínila o něčem, čemu se prozatím dle mých osobních zjištění, nevěnuje u nás zvláštní pozornost a to je závislost na Internetu. Mnohem více pozornosti tomuto problému věnují spíše odborníci z asijských zemí, odkud můžeme často číst zprávy o hráčích on-line her, kteří zemřeli po desítkách hodin nepřetržitého hraní nebo o rodičích, jejichž dítě se ocitlo na pokraji smrti jen díky tomu, že jejich rodiče nedokázali odejít od počítače. Jsem přesvědčena, že postupem doby se tato závislost světově zařadí mezi ostatní závislosti oficiálně uznané jako nemoc (zatím tak učinila pouze Čína), po boku takových diagnóz, jakými je například Gamblerství.

Obvykle to začíná již v útlém dětském věku, naše dítě se posadí poprvé k počítači a po pár takových sezeních rodič zjistí, že děcko už s přehledem zvládá to, co si rodič osvojoval dlouhé roky a z půlhodinky denně se stává několik hodin a po pár letech se z těch několika hodin najednou vyklube veškerý volný čas, který dítě má a na problém je zaděláno. Je jasné, že dennodenní několikahodinové vysedávání u počítače s sebou nese mnohá rizika. Tak například nedostatek pohybu, který se projevuje nadváhou a později obezitou nejvíce právě u dětí. Velký vliv má jistě i nepravidelná strava, děcko je soustředěné na hru a nevnímá ani to, že má hlad, stejně tak může zapomínat i na pravidelný pitný režim. To vše má jistě negativní dopad na zdravý tělesný vývoj dítěte. U menších dětí zatím ještě nepozorujeme nějaké problémy v souvislosti s častým sezením před počítačem, ale ty starší děti jistě již samy pocítily, že je občas bolí záda nebo ruka, kterou drží počítačovou myš a že jim občas slzí po dlouhém hraní oči... Děti, které procházejí fyzickým vývojem, si tak do budoucna mohou zadělat na problémy s páteří, pokud se na židli u počítače nenaučí sedět správně. A dospělí jistě znají problémy s karpálními tunely v

zápěstí a podobně. Stejně tak jistě nikdo nebude zpochybňovat to, že dlouhé hodiny sledování monitoru zatěžují zrak. Každý z nás po celodenní práci s počítačem občas cítí únavu očí, slzení, podráždění. Stejně tak používání sluchátek a zvuk do nich pouštěný příliš nahlas, jistě sluchu neprospívá. Takto bych mohla pokračovat dál a dál, ale řekla bych, že mezi největší rizika vysedávání u počítače patří to, že dítě postupně ztrácí kontakt s reálným světem a stává se sociálně izolovaným. S kamarády komunikuje pouze on-line a celý den ve škole se těší, až poběží domů, odhodí tašku s učením do kouta a zasedne k počítači, kde ho již čekají virtuální kamarádi a kde je spokojený. Ti starší mohou mít problém i s navazováním vztahů s opačným pohlavím, stejně tak mohou přijít problémy se školou, dětem se začne zhoršovat prospěch, někdy mohou začít zanedbávat školní docházku úplně. K příznakům závislosti na Internetu lze přiřadit například neovladatelnou touhu využívat Internet, ztrátu kontroly nad jeho užíváním (uživatel si marně slibuje, že dnes to bude jen hodina) a s tím spojený následný pocit viny, objevit se také může psychický neklid, když nemůže být uživatel on-line, typická je neustálá potřeba myšlenky na návrat k počítači, celková podrážděnost a nervozita. Pro dokreslení přidávám modelový příklad dítěte, které tráví mnoho hodin u počítače, jak ho popsal odborník na závislosti Karel Nešpor (2000, str. 34): Hynkovi je 17 let, počítačové hry ho velmi zajímají a přitahují a vždy než usedne k počítači si říká, že to bude jenom na chvíli, jenže pokaždé je to stejné – zapomene na čas, nestihne se připravit do školy, nechodí na společnou večeři. Rodiče se mu snažili hraní zakázat, avšak Hynek byl pak vzteklý a podrážděný. Rodiče se pak o jeho hraní přestali zajímat a syn trávil u počítače víc a víc času. Jeho bývalé zájmy ustoupily do pozadí a navíc se přidaly problémy v podobě špatných studijních výsledků. Stejně tak se zhoršil Hynkův zrak, často ho bolí záda, zápěstí a ačkoliv si je Hynek vědom toho, že všechny tyto problémy má díky vysedávání u počítače, není schopen s tím přestat.

Zjistit, zda je někdo závislý na Internetu, jistě není lehká záležitost. Nejčastěji se jedná o závislost v hraní počítačových her (předpokládám, že zde je nejohroženější skupinou dětská a dospívající generace), naopak závislost na Internetové pornografii nebo chatování, či pobyt na seznamovacích serverech, bych přisoudila spíše věkově starším uživatelům. Odborníci se vesměs shodují, že pokud trávíme u Internetu průměrně dvě hodiny denně, dá se již hovořit o zvýšeném riziku závislosti. Tuto dobu si ovšem nesmíme plést s dobou, kdy počítač využíváme ke své práci, či studiu. Jedná se výhradně o čas, který u počítače trávíme mimopracovně a ve svém volném čase, v době kdy nemusíme.

Je víc než jasné, že pouhá délka času stráveného u počítače nemůže být rozhodujícím znakem v posouzení a určení hloubky závislosti a samozřejmě jsou důležité další okolnosti. Orientačně si svou míru závislosti může každý snadno zjistit díky testům, které jsou volně dostupné například na Internetu nebo v tištěných publikacích. Autory jsou vesměs psychologové.

Jako ukázkou jsem vybrala test, jehož autorem je David Šmahel (2003, str. 144):

Test tvoří 13 otázek a pokud bude alespoň ve třech případech odpověď kladná, měl by se uživatel nad svým chováním na síti zamyslet, pokud ovšem bude kladných odpovědí sedm, je více než pravděpodobné, že už u něj závislost propukla:

- Nejste-li zrovna on-line, přemýšlíte, co budete dělat příště, až budete?
- Je Internet ve vašem hodnotovém žebříčku na jednom z prvních třech míst?
- Zhorší se vám nálada po tom, co se musíte odpojit od Internetu?
- Zdá se vám, že se hůř soustředíte, nejste-li on-line?
- Nezdá se vám po odpojení od Internetu svět značně neskutečný?
- Trávíte na Internetu stále delší dobu (z jiných, než pracovních, či jiných povinností)?
- Potřebujete na Internetu stále více času, abyste dosáhli toho, co chcete?
- Máte nepříjemné psychické, či fyzické pocity po tom, co se odpojíte?
- Chtěli jste snížit čas, který trávíte on-line, ale nepodařilo se to?
- Myslíte, že se kvůli Internetu vídáte méně s přáteli?
- Přes nějaké problémy, které jste měli kvůli používání Internetu, jste on-line v nezmenšené míře?
- Omezili jste kvůli Internetu nějaké své zájmy - sportovní, kulturní, rekreační?
- Měli jste kvůli Internetu potíže s vykonáváním svých pracovních, rodinných, či školních povinností?

V případě nadměrného trávení času u počítače může pomoci orientace na jiné zájmové činnosti jako je třeba sport, u někoho stačí silná vůle a vědomí toho, že vysedávání u počítače nijak neprospěje našemu zdraví, u dalšího stačí pouhá změna životního stylu, nový partner, nový koníček nebo nová práce. Podpora a pomoc by rozhodně měla přijít nejdříve od rodiny nebo přátel, avšak v případech, kde je již patrné, že rodina problém nevyřeší a pevná vůle chybí, je na místě vyhledat odbornou pomoc psychologa. V případě dětí je na rodičích, aby sami kontrolovali a uváženě přidělovali dítěti čas, který u počítače bude moct trávit a sami mu šli příkladem.

Možná jsem nyní vyvolala mylný dojem, že používání počítače a Internetu s sebou nese jen samá negativa. Je ovšem potřeba říci, že tomu tak není. Většina z nás dospělých, vnímá Internet jako pomocníka, jako něco prospěšného a užitečného, kde lze nalézt potřebné informace a rady a příležitost neustále se vzdělávat - být tzv. "v obraze". Je potřeba, abychom našim dětem šli tímto příkladem. O prospěšnosti počítačových her a Internetu se také zmiňuje v Rádcí zodpovědného rodiče i Lenka Eckertová (2013, str. 130): "Pokud u dětí naleznete zálibu v počítačových hrách, zkuste ji využít k něčemu prospěšnému. Počítačové hry mohou podporovat vývoj dítěte – rozvíjet logické myšlení, prostorovou představovost, jemné motorické schopnosti. Už pro nejmenší děti je možné získat dostatek výukových her, ať už pro tablety či počítače. Malé děti se na tabletech mohou učit barvy, tvary, zvířátka. Později může tablet či počítač přispět k učení se čtení či počítání a stát se skvělým pomocníkem při výuce jazyků. Totéž platí i o Internetu, kde je vhodné děti co nejdříve naučit používat Internet jako prospěšnou pomůcku. Naučit je vyhledávat informace, používat You Tube, užitečné služby pro děti, přispět k získání základních bezpečnostních návyků."

3 ZÁKONY / LEGISLATIVA

Leckdo se může domnívat, že svět Internetu je zcela svobodným světem, kde je možné vše a každý si tam může dělat co chce. Není to ale pravda. Na zveřejňovaný materiál se vztahují platné zákony, jejichž dodržování je neustále monitorováno, stejně tak jako chování samotných uživatelů. Je samozřejmé, že nikdy nebude možné zcela odhalit veškerý nelegální obsah a rizikové osoby, jejichž počínání a chování překračuje zákon. Sledování chování a činnosti uživatelů, stejně jako obsah Internetu je v kompetenci Policie České republiky. Odhalování a potírání nelegálního a nezákonného obsahu je tedy v rukou policejních expertů, kteří se Internetovou bezpečností a kriminalitou zabývají. Řešení případů se řídí podle jejich povahy a dle věku pachatelů. Může mít charakter přestupku i trestného činu. Jistě stojí opět za připomenutí, že v České republice je sice legální sex mezi mladistvými nad 15 let, nicméně je zakázáno pořizovat fotografický a filmový materiál osob pod 18 let. Jak jsem již zmínila, tak podle zákona nesmí mladiství sami sebe natáčet a fotografovat, pokud nedovrší 18 let - jednalo by se o tvorbu dětské pornografie.

3.1 Internet z právního pohledu

V předchozí části mé práce jsem popsala jednotlivé druhy nebezpečí, které mohou dětem při práci na síti hrozit. Nyní se pokusím vymezit, dle jakých zákonů

mohou být souzeni pachatelé těchto činů. A je dobré připomenout, jak uvádí právnička Kateřina Lukášová (In Eckertová, 2013, str. 190), dítě může být nejen obětí nějakého trestného činu, ale může se snadno stát i pachatelem. Většinou k tomu přispívá i to, že ne vždy děti vědí, jaký možný trest jim za jednání spojené s narušením Internetové bezpečnosti hrozí. Dále upřesňuje, že děti do 15 let sice nejsou trestně ani za přestupek, ale nejsou ani beztrestné. Pokud se dopustí činu jinak trestného, soud jim v takovém případě může uložit opatření, například výchovné omezení v podobě nestýkání se s určitými osobami nebo nezdržování se na určitém místě. V 15 až 18 letech se dítě stává mladistvým a dovršením 15 let je odpovědné za přestupek a pokud je dostatečně mravně a rozumově vyspělé, z důvodu rozpoznání protiprávnosti svého jednání, je pak i trestně odpovědným.

Trestný čin je takový skutek, který je definován Trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., je to protiprávní čin, který Trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Pouze Trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.

V souvislosti s nebezpečími, která jsem v předchozích kapitolách popsala, se může jednat o tyto trestné činy (zločiny a přečiny):

Trestné činy proti zdraví

§ 140: Vražda

§ 145: Těžké ublížení na zdraví

§ 146: Ublížení na zdraví

Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

§ 180: Neoprávněné nakládání s osobními údaji

§ 181: Poškození cizích práv

§ 182: Porušení tajemství dopravovaných zpráv

§ 184: Pomluva

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

§ 185: Znásilnění

§ 186: Sexuální nátlak

§ 187: Pohlavní zneužití

§ 189: Kuplířství

§ 190: Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

§ 191: Šíření pornografie

§ 192: Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

§ 193: Zneužití dítěte k výrobě pornografie

Trestné činy proti rodině a dětem

§ 201: Ohrožování výchovy dítěte

§ 202: Svádění k pohlavnímu styku

Trestné činy obecně ohrožující

§ 283: Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy

§ 287: Šíření toxikomanie

Trestné činy narušující soužití lidí

§ 352: Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

§ 353: Nebezpečné vyhrožování

§ 354: Nebezpečné pronásledování

§ 355: Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

§356: Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

(Trestní zákoník, Prouza, 2010)

4 KDE HLEDAT INFORMACE A POMOC

V posledních letech se počet uživatelů Internetu masivně rozšířil, ale stejně tak se rozmohla i počítačová kriminalita (Kyberkriminalita) a tak je pochopitelné a zároveň žádoucí, že přibývá i míst, kam se lze obrátit, když potřebujeme pomoc. Většina dětí, která vyplňovala můj dotazník, uvedla, že by se v případě problémů obrátila na rodiče, jen málo z nich ale napsalo, že by se obrátily například na Policii (a zde není jisté, že skutečně vědí, jak Policii vlastně kontaktovat) a téměř žádné z dětí nezmínilo i jiné možnosti, například weby, kde se uživatel může dozvědět spoustu cenných informací, kde může požádat o pomoc, či nahlásit závadný obsah na Internetu. A pokud se děti obrátí na své rodiče, vědí oni kde hledat pomoc a kam se obrátit nebo usoudí, že je lepší nad tím mávnou rukou s tím, že to nějak dopadne? V následujících kapitolách tak představím možnosti, které se mi podařilo během jednoho roku nashromáždit. Pro upřesnění musím uvést, že dostupné zdroje se neustále mění, některé zanikají, ale stále více nových vzniká (což považuji za pozitivní zjištění) a zdroje, které zde uvádím, jsou platné k měsíci říjnu roku 2013 (což bych chtěla využít pro porovnání pro případný další výzkum v budoucnosti).

4.1 Informace a pomoc pro děti

Jak jsem již uvedla, tak mnoho dětí nemá tušení, kam se v případě potřeby obrátit. Jak se mi podařilo ve třech základních školách zjistit, tak na každé z nich jsou děti více či méně o zásadách Internetové bezpečnosti informované, čehož

součástí je i poučení o tom, kde mohou hledat pomoc. Avšak děti zřejmě těmto informacím nepřikládají význam, jednak pravděpodobně spoléhají na své rodiče a kamarády, ale jistě mají i pocit, že jim se nic špatného stát nemůže, tudíž mohou školou poskytnuté informace pustit z hlavy. Jaká jsou tedy ta místa, kam se dítě v případě nesnází může obrátit o pomoc a navíc načerpat nové informace a to vše pouhými několika kliknutími myši?

Mezi nejznámější patří Internetová *Horká linka*, je to kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na Internetu, jako je dětská pornografie, věkově nepřiměřený obsah, Kyberšikana, rasismus a xenofobie, výzvy k násilí a nenávisti, šíření drog atd. Cílem Horké linky je takový obsah co nejrychleji zablokovat. K tomu slouží spolupráce s předními poskytovateli Internetových služeb a policií ČR. Hlášení přes formulář je anonymní, ale ve většině případů je dobré, zanechat na sebe kontakt, pro případnou další spolupráci, či výměnu cenných informací.

(Dostupné z: <http://www.horkalinka.net/index.asp>)

Dalším místem, kam mohou děti nahlásit je web *České Policie*, respektive jeho horká linka, která obsahuje formulář pro hlášení závadného obsahu. Formulář je určen pro upozornění na nebezpečný obsah či aktivity v síti Internet, s nímž se uživatelé na Internetu setkali. Může se jednat o projevy rasové či národnostní nesnášenlivosti, podvodná jednání, šíření dětské pornografie, či jiné projevy, které by se mohly jevit jako trestný čin, na který je třeba upozornit.

(Dostupné z: <http://aplikace.policie.cz/hotline/>)

Na stejný formulář budou děti přesměrované, pokud navštíví ještě nedávno velmi známé stránky Internet Hotline a budou chtít nahlásit nevhodný obsah. Internet Hotline nadace Naše dítě na konci roku 2012 ukončila provoz, avšak na jejich stránkách děti stále mohou nalézt velmi mnoho informací ohledně počítačové bezpečnosti.

(Dostupné z: <http://www.Internethotline.cz/index.htm>)

Dalším místem, kam se lze obrátit je Internetová *Linka bezpečí*, což je bezplatná telefonická linka krizové pomoci pro děti a mládež (do 18 let, studenti do 26 let). Je v provozu 24 hodin denně po celý rok a je dostupná z celé České republiky zdarma, jak z pevné linky, tak i z mobilních telefonů. Linka bezpečí ctí zásadu anonymity klienta a tak, pokud klienti sami nechtějí, nemusí sdělovat své osobní údaje. Posláním *Linky bezpečí* je poskytovat telefonickou krizovou pomoc a poradenství dětem a mládeži, kteří se nacházejí v tíživé životní situaci takového rozměru, že ji nemohou nebo nedokáží zvládnout vlastními silami. *Linka bezpečí* pomáhá dětem a dospívajícím řešit těžké životní

situace. Slouží především těm, kteří si nevědí rady se svými problémy, cítí se ohroženi, osamělí, zrazení, zmatení a z nejrůznějších důvodů se nechtějí nebo nemohou svěřit někomu ze svého okolí. Přesto však potřebují pochopení, podporu, důvěru a zároveň kvalifikovanou radu a pomoc. Dětem a mladistvým je dáván dostatečný prostor k tomu, aby mohli hovořit s odborným konzultantem o své situaci a dospět společně k nějakému prospěšnému řešení. Tuto Linku bezpečí provozuje Sdružení *Linka bezpečí*, které bylo založeno za účelem pomoci dětem a mladým lidem nejen v jejich obtížných životních situacích, ale i při jejich každodenních starostech a problémech. Sdružení je akreditováno v rámci systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Sdružení je dále členem celosvětové asociace dětských linek důvěry Child Helpline International (CHI).

(Dostupné z: <http://linkabezpeci.cz/webmagazine/home.asp?idk=393>)

Dětem taktéž mohu doporučit stránky *Pomoc online*, které provozuje *Linka bezpečí*, ze kterých mají děti mnoho možností čerpat informace a stejně tak požádat o pomoc. Stránky obsahují odkaz i na *Horkou linku*. Děti zde naleznou spoustu užitečných rad ohledně nebezpečí, se kterým se na Internetu mohou setkat, veškeré informace a rady jsou zde podané velmi srozumitelnou formou a taktéž hodnotím pro děti jistě poutavě zpracovanou grafickou podobu stránek.

(Dostupné z: <http://www.pomoc-online.cz/>)

Děti také mohou využít nabídky pomoci (lze i anonymně) na stránkách *E-Bezpečí*, pokud se dostaly do obtížné životní situace spojené s Internetem nebo pokud mají strach kontaktovat Policii, mohou zaslat podnět, či žádost o pomoc prostřednictvím formuláře v poradně. Poradna je provozována Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

(Dostupné z: <http://poradna.e-bezpeci.cz/>)

Dalším, podle mne velmi zdařilým projektem, je *Bezpečný Internet*, jehož cílem je seznámit čtenáře s riziky spojenými s používáním Internetu a také představuje způsoby, jak se jim účinně bránit.

(Dostupné z: <http://www.bezpecnyInternet.cz/>)

Záměrně jsem vybrala weby, odkud děti mohou přímo nahlásit a nebo konzultovat svůj problém, protože z vlastní zkušenosti vím, že děti by odradilo dlouhé hledání a velká spousta informací, o kterých jsou přesvědčeny, že nebudou potřebovat. K dispozici je ovšem mnoho dalších webů, které mají naučný charakter a které upozorňují na nebezpečí, se kterými se mohou děti setkat. Jejich obsah je víceméně totožný, některé obsahují informací více, jiné

méně – ale všechny mají společné to, že jejich cílem je poučit děti a preventivně tak působí na celkovou osvětu v této oblasti a pokud děti samy nemají potřebu tyto stránky navštívit, měli by jim je doporučit jejich rodiče, pro které tyto snadno dostupné informace jistě nebudou zbytečné.

4.2 Informace pro rodiče

Každý z rodičů někdy sám na Internetu začínal, někteří v ranném věku, jiní v pozdějším. Někteří rodiče používají Internet denně, jiní si k počítači sednou jen občas, protože to považují za ztrátu času. Všichni ale mají něco společného – jejich děti buď začínají nebo už začaly s Internetem pracovat také. A tak většina z těch zodpovědných rodičů jistě řeší problém, zda dítě nechat, aby se vše naučilo samo, ve škole, či od kamarádů a nebo zda své dítě poučit a pohovořit si s ním o tom, jaká pravidla je nutné na Internetu dodržovat. Pokud se jedná o rodiče zkušeného, který ví přesně, co všechno může jeho dítěti hrozit, jistě nebude problém veškeré získané informace vhodnou formou podat svému potomkovi a pravidelně dohlížet na jejich dodržování. Těžší to mají ti rodiče, kteří se sami v Internetové „džungli“ neorientují a tudíž netuší, co by měli vlastně svému potomkovi říct, takže se maximálně zmohou na kontrolu toho, kolik času dítě u počítače tráví. Takovým rodičům bych vřele doporučila, aby zapracovali nejdřív na sobě a zjistili si alespoň základní informace o bezpečné práci s počítačem. Začít mohou v knihkupectví, kde ovšem mnoho publikací na téma Internetové bezpečnosti nenaleznou. O to víc bych všem rodičům (i těm, co si myslí, že informovaní jsou) doporučila knihu *Bezpečnost dětí na Internetu*, která byla vydána v roce 2013 - považuji ji za velmi moderně, aktuálně a přehledně zpracovanou komplexní publikaci a i ti rodiče, kteří se v této problematice považují za odborníky, jistě po přečtení této knihy zjistí, že nevěděli zdaleka všechno. Na tvorbě knihy se podílelo více než dvě desítky odborníků, kteří se touto tematikou zabývají a autorka zde čtenáře seznamuje s agresory na Internetu, zveřejňováním soukromých informací, fotek, zabývá se dětskou pornografií, obsáhle informuje o sociálních sítích a pravidlech bezpečnosti a nastavení při jejich používání, řeší problematiku virů, doporučuje postupy a návody, pro rodiče nabízí kontakty na pomáhající pracoviště, a čtenáři zde také najdou tipy na vhodný software a mnoho užitečných odkazů na další zdroje informací. Kniha je doplněna skutečnými příběhy ze života a každý čtenář si v ní jistě najde to „své“. Pokud ovšem rodič nemá na čtení knih čas a raději dá přednost Internetu, tak tam je výběr poněkud širší, stačí si jen vybrat ty správné weby a začít rovnou číst. Při svém hledání jsem našla velmi mnoho stránek

s tematikou počítačové bezpečnosti, některé jsou méně hodnotné, nepřehledné a informace v nich nejsou úplné nebo některé úplně chybí. Našla jsem však i takové, kde se na jednom místě každý rodič může dozvědět vše co potřebuje. Ty nejkomplexnější z nich nyní představím a doporučím jako rychlý a spolehlivý zdroj informací pro všechny rodiče.

Podle mého soudu nejhodnotnějším a nejobsáhlejším zdrojem informací je portál *E-Bezpečí*. Provozován je Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Partnery tohoto projektu, mimo jiné, jsou i Ministerstvo školství a Ministerstvo vnitra ČR. Projekt v roce 2009 získal 3. místo v národním kole Evropské ceny prevence kriminality MVČR. Pokud na tyto stránky zavítají rodiče, najdou zde velkou spoustu informací, neustále aktualizovaných. K dispozici jsou rodičům rozmanité články, materiál se vzdělávací tematikou, on-line poradna, radioarchiv s rozhlasovými pořady o rizicích Internetu, ale i nabídka vzdělávacích akcí ve formě přednášek pro skupiny rodičů.

(Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/home>)

Stejně jako v případě dětí, chci i ohledně informací pro rodiče odkázat na stránky *Bezpečný Internet*, kde i rodiče najdou vše důležité. V první řadě zde naleznou odkazy, kam se lze obrátit v případě problémů a kde lze požádat o pomoc. K mání zde jsou i základní pravidla pro dětskou práci s Internetem, rady a doporučení. Jednotlivá nebezpečí jsou zde podrobně popsána a vysvětlena. Rodiče zde mohou shlédnout i film o počítačové bezpečnosti. A své znalosti si na těchto stránkách rodiče mohou ověřit i ve formě testu.

(Dostupné z: <http://www.bezpecnyInternet.cz/rodice/default.aspx>)

Pokud se rodiče zajímají o Hoaxy, doporučila bych jim zajímavý web s názvem *Hoax*, který se tomuto nešvaru věnuje. Cílem tohoto webu je informovat uživatele o šíření těchto poplašných, nebezpečných a zbytečných zpráv, které znepríjemňují nebo ohrožují běžné používání Internetu. Čtenáři zde najdou pravidelně aktualizovanou databázi všech známých Hoaxů a dřív než rozešlou e-mail, mohou si ověřit, zda jednu z takových poplašných zpráv sami nerozesílají.

(Dostupné z: <http://www.hoax.cz/cze/>)

Bezpečně-online je projektem, který kromě osvěty mezi dětmi, poskytuje základní metodickou podporu učitelům a rodičům. Tyto webové stránky provozuje Národní centrum bezpečnějšího Internetu *SaferInternet* a zmíním se o nich ještě v kapitole 4.4.

(Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/>)

Závěrem bych ráda připomenula, že jsem ani zdaleka nevyčerpala všechny možnosti a místa, odkud mohou rodiče informace o Internetové bezpečnosti čerpat. Zodpovědní rodiče, kteří se v této oblasti chtějí vzdělávat, jistě sami najdou mnoho dalších stránek, které jim budou dobrým rádcem při výchově dětí v oblasti Internetové bezpečnosti. Stačí ve vyhledávači zadat pojem „Internetová bezpečnost“ a s potěšením mohou konstatovat, že k mání je 620 tisíc odkazů na webové stránky... takže rodiče jistě mají z čeho vybírat a materiál, který na těchto stránkách naleznou, jim bude stačit na dlouhé a dlouhé hodiny čtení a pak je už jen na nich, jak se získanými informacemi naloží.

4.3 Informace pro pedagogy a pracovníky s dětmi a mládeží

Záměrně jsem tuto kapitolu nenazvala „Informace pro školy“, protože se zde nechci zabývat Školským zákonem a metodickými pokyny Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Předpokládám, že každý pedagog a pracovník, který pracuje denně s dětmi, musí mít požadované vzdělání a je odborníkem na svém místě. Avšak jak jsem svým dotazováním na třech základních školách zjistila, tak ne všichni pedagogové jsou odborně proškoleni v oblasti Internetové bezpečnosti. Většinou se jedná o několik pedagogů, kteří se této problematice věnují hlouběji a ti pak pořádají pravidelné informační přednášky pro žáky, či učí na školách informatiku. Sami se pravidelně účastní přednášek a školení a neustále si tak aktualizují a doplňují znalosti z této oblasti. Někteří z nich se v této oblasti vzdělávají i sami, možná proto, protože tuší, že v dnešní době je to nezbytnost. Pro takové jistě nebudou žádnou novinkou weby nebo projekty, o kterých se zde zmíním a přivítají je třeba tací, kteří by se o Internetové bezpečnosti něco rádi dozvěděli, avšak netuší, kde začít. Stejně jako pro děti a jejich rodiče jsem při svém hledání našla mnoho hodnotných informačních webů, tak i pro pedagogické pracovníky jsou k nalezení stránky, kde lze získat cenné informace a nebo si doplnit své znalosti stávající.

Zde bych opět chtěla zmínit projekt *E-Bezpečí* zaměřený na preventivní a informační činnost v oblasti nebezpečných komunikačních praktik pro učitele. Zabývá se cíleným vzděláváním učitelů, realizuje výzkumná šetření, organizuje preventivní kampaně. Poskytuje rovněž certifikované kurzy v rámci celoživotního vzdělávání učitelů. Mezi předměty zájmu projektu patří Kyberšikana, Kybergrooming, Kyberstalking, Phishing, metody sociálního inženýrství a další sociálně-patologické jevy. A jak jsem již uvedla, tak tento projekt realizuje Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s dalšími organizacemi.

(Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci>)

Na webu *Národního centra bezpečnějšího Internetu*, které pro uskutečnění svých cílů realizuje řadu projektů, je k dispozici mnoho naučných materiálů. Centrum podporuje vzdělávání v této oblasti. Poskytuje pomoc, působí proti šíření ilegálního, zejména pedofilního a extremistického obsahu na Internetu. Na mezinárodní úrovni řeší projekty iniciované Evropskou komisí. K nim patří především projekt osvětového centra *SaferInternet*, který má za cíl zvýšit bezpečnost v oblasti Internetu. Pro pedagogy jsou zde volně dostupné metodiky a výukové materiály.

(Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy>)

Na webových stránkách Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy je k dispozici linka, která je určena primárně pedagogickým pracovníkům v rámci celé České republiky, kterým je nápomocna výlučně při řešení problémových výchovných situací týkajících se školního prostředí. Určena je zejména těm, kteří nemají možnost konzultovat problematické a dlouhodobé kritické situace, které se jim nepodařilo vyřešit svépomocí či najít podporu ve svém okolí, např. u vlastního školního psychologa. Linka navíc shromažďuje kontakty na instituce, které mohou být školami a jejich pracovníky využívány.

(Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/poradenska-linka-pro-pedagogy>)

Stejně jako pro rodiče, tak i pro pedagogy je nabídka výukových a informačních materiálů na webu velmi široká a mým cílem rozhodně není je zde všechny vyjmenovat. O to víc bychom si však měli vážit pedagogů, kteří se rozhodnou pravidelně se v oblasti Internetové bezpečnosti vzdělávat a jsou ochotní věnovat této problematice i svůj volný čas, tak jak tomu je v případě paní učitelky, se kterou jsem hovořila na jedné z základních škol a která se o tuto problematiku intenzivně zajímá, neustále se v ní vzdělává a pravidelně s ní seznamuje žáky ve své škole.

4.4 Výzkumy, projekty

Téma Internetové bezpečnosti se postupem času stává stále aktuálnější a častěji o něm slyšíme z nebo čteme z různých míst. Této problematice se věnuje stále více odborníků, vznikají nové projekty, nové weby, probíhají pravidelná školení odborných pracovníků, ale i žáků a rodičů, každým rokem se mnoho dětí účastní různých výzkumů, jejichž výsledky pomáhají zmapovat současnou situaci v oblasti Internetové bezpečnosti a podávají cenné informace o tom, jak děti s Internetem pracují. V oblasti Internetové bezpečnosti vzájemně spolupracuje mnoho institucí a mnoho významných firem přispívá na financování

prospěšných projektů. Nyní bych ráda zmínila některé z nich, protože dle mého názoru jistě za zmínku stojí a všechny mají společný cíl: aby naše děti byly na Internetu v bezpečí.

V první řadě bych ráda ocenila práci *Centra prevence rizikové virtuální komunikace* Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, což je univerzitní pracoviště zaměřené na problematiku rizikového chování spojeného s informačními a komunikačními technologiemi. Vedoucím centra je Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D., kterého považuji za odborníka v této oblasti. Ve své práci se orientuje zejména na Kyberšikanu, Kybergrooming, Kyberstalking, Sexting, ochranu osobních údajů v prostředí Internetu a další. Centrum je realizátorem národního projektu prevence rizikové komunikace v prostředí Internetu s názvem *E-Bezpečí* (již jsem zmínila v předchozích kapitolách). Cílem projektu je působit preventivně především na děti a mládež v oblasti Internetové bezpečnosti. Mezi hlavní činnosti Centra prevence rizikové virtuální komunikace patří především vzdělávací aktivity v podobě kurzů, besed, workshopů a preventivních aktivit pro základní a střední školy, veřejnost, ale také pro policisty (kriminální), sociální pracovníky, učitele, vychovatele a mnohé další. V roce 2010 otevřelo centrum také specializovanou poradnu zaměřenou na rizikové chování na Internetu. Součástí poradny je psychologické, sociálně-patologické, právní a pedagogické poradenství a přímá spolupráce s Policií, což je důležité při řešení jednotlivých případů. Další důležitou oblastí, které se Centrum aktivně věnuje, je výzkum. Realizuje výzkumná šetření, která jsou zaměřena hlavně na děti a mládež. Tak například v roce 2013 ve spolupráci s firmou Seznam proběhlo výzkumné šetření dětských uživatelů Internetu. Tohoto výzkumu se zúčastnilo 21 372 dětí! Výzkum je Centrem prováděn pravidelně již od roku 2008 na celém území České republiky. Ten nejaktuálnější výzkum obsahoval 71 otázek formou dotazníku a z odpovědí na ně vyplynulo, že 50 % dětí se již setkalo s některými z projevů šikany, 53 % dětí komunikuje s neznámými lidmi přes Internet a 55 % by dokonce šlo na schůzku s neznámým člověkem i přesto, že 76 % dětí považuje toto jednání za riskantní! Od roku 2009 Centrum prevence rizikové virtuální komunikace úspěšně zrealizovalo více než 20 projektů zaměřených na rizika komunikace ve virtuálních prostředích, ať už se jednalo projekty dotované z prostředků Evropské Unie, či ze státního rozpočtu České republiky nebo díky grantům od soukromých firem.

Dalším významným projektem v oblasti Internetové bezpečnosti je *EU Kids Online II.*, což je mezinárodní studie zaměřená na komplexní zkoumání problematiky online rizik a bezpečnosti na Internetu u dětí a rodičů v Evropských

státech. Projektu se účastní 25 evropských zemí (včetně České republiky, kde je projekt realizován pod vedením doc. PhDr. Davida Šmahela, Ph.D. na Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity) a koordinuje jej London School of Economics and Political Science (LSE). Výzkum navazuje na výsledky EU Kids Online I.. Nyní projekt pokračuje již svou třetí částí, která potrvá do roku 2014. Cílem projektu je zodpovědět otázky týkající se dětského užívání Internetu, počítačové gramotnosti u dětí, vnímání online rizik a způsobů, jimiž se s nimi děti vyrovnávají a charakteru užívaných bezpečnostních postupů. Účelem je také rozšíření získaných znalostí za účelem ustanovení bezpečného online prostředí pro děti. Projektu se účastní děti ve věku 9 – 16 let a jejich rodiče. Druhá část výzkumu zatím ukázala, že České děti jsou na Internetu ve srovnání s jejich Evropskými vrstevníky ohroženější. Hrozí jim Kyberšikana, setkávají se s pornografií a násilím a mohou se setkat i s nebezpečnými lidmi. Ukázalo se také, že v oblasti digitální gramotnosti, jsou české děti v rámci Evropy nadprůměrně vzdělané.

Dalším významným projektem je *Safer Internet*, jehož cílem je propagovat bezpečnější užívání Internetu a dalších komunikačních technologií, vzdělávat děti, rodiče, učitele a sociální pracovníky v této oblasti a bojovat proti šíření ilegálního obsahu, zejména dětské pornografie a nevhodnému chování na Internetu. Koordinátorem projektu je *Národní centrum bezpečnějšího Internetu (NCBI)*, které připravuje a řídí jeho aktivity. Hlavním nástrojem projektu je známý webový portál *SaferInternet* a vzdělávací i zábavný web *Bezpecne-online*, určený pro dospívající do 18 let. *NCBI* je členem mezinárodní sítě osvětových center bezpečnějšího Internetu *INSAFE*. V rámci projektu je zřízena Internetová linka pomoci, kterou řídí *Sdružení Linka bezpečí*. Další součástí projektu je také *Horká linka*, kam lze ohlašovat nelegální, či závadný obsah. Projekt je také aktivní na evropské úrovni v rámci sítě *INSAFE* (Evropská síť informačních center na podporu bezpečného a zodpovědného používání Internetu mladými lidmi) a *INHOPE* (mezinárodní asociace Internetových horkých linek, která koordinuje síť Internetových horkých linek po celém světě, přijímá zprávy a hlášení o nelegálním obsahu, čímž přispívá ke zvýšení bezpečnosti na Internetu. *INHOPE* byla založena v roce 1999 v Nizozemsku a rozrostla se do sítě 44 horkých linek ve 38 zemích po celém světě. Toho bylo dosaženo díky finanční podpoře Evropské komise v rámci programu Safer Internet). *NCBI* ve spolupráci se svými partnery pořádá konference, semináře, přednášky a školení, zaměřené na oblast bezpečnějšího užívání Internetu a prevenci Internetové kriminality. Snaží se aktivně sledovat trendy a přinášet aktuální informace, týkající se vývoje v oblasti

online technologií a rizik, které se v této souvislosti objevují. K nim samozřejmě patří i oblast sociálních sítí, komunitních serverů a mobilních technologií, které nabývají v posledních dnech na stále rostoucí popularitě.

A protože se ve svém výzkumu mapuji školy z okresu Mladá Boleslav, ráda bych se zmínila i o projektu *Region bezpečného Internetu*, který v roce 2012 realizovalo město Mladá Boleslav ve spolupráci s *Národním centrem bezpečnějšího Internetu* a Obcí Líbeznice. Tento projekt byl prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost financován z Evropského sociálního fondu a Státního rozpočtu ČR. Hlavním cílem projektu byl rozvoj kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti ICT a online bezpečnosti ve Středočeském kraji. Projekt tvořil ucelený komplex programů a zahrnoval osm tématických kurzů. Přispěl ke zvýšení kvalifikace a didaktických dovedností 240 pedagogů v oblastech:

- ovládání moderních technologií a jejich bezpečné využívání ve výuce
- rizik a nových nebezpečných jevů spojených s užíváním Internetu
- prevence a pomoci v případě online krizových situací
- didaktiky online bezpečnosti a etiky na ZŠ a SŠ
- nových médií, dětí a práv učitelů

V rámci projektu byla vytvořena dvě školící pracoviště online bezpečnosti (stálé a a mobilní), přičemž základní výukové pracoviště (stálá učebna) bezpečného Internetu byla v Mladé Boleslavi. Mobilní pracoviště a mobilní tým lektorů zajišťoval dostupnost u časově vytížené cílové skupiny, především ze vzdálenějších částí kraje. Účastníci těchto školení získali cenné informace z oblasti Kyberšikany, Kybergroomingu, dozvěděli se jak aktivně bojovat se škodlivým a nezákonným obsahem na Internetu, o trestné činnosti páchané dětmi na Internetu, jak řešit závislost na Internetu, informováni byli o sociálních sítích a především o tom, jak vyučovat etiku a bezpečné chování na Internetu na základních a středních školách.

Těší mě, že i v kraji, kde žiji, je této problematice věnovaná stále větší pozornost a předpokládám, že přínosem podobných projektů bude větší informovanost dětí na všech školách a zvýšení jejich bezpečnosti při práci s Internetem. Což je jistě cílem všech proběhlých, či probíhajících projektů a výzkumů a dokazuje to, že pojem Internetová bezpečnost už není v naší zemi brán na lehkou váhu a že postupem času je mu přikládán stále větší a větší význam.

5 NÁVRH OPATŘENÍ

Úvodem této kapitoly bych ráda zdůraznila, že Internet v žádném případě nemůžeme považovat pouze za hrozbu pro naše děti, i když by se to mohlo po předchozích kapitolách zdát a mohl by k tomu svádět i název mé práce. Internet by měl našim dětem usnadnit život, měl by jim pomoci orientovat se ve světě informací, vzdělávat se a neustále se dozvídat a učit nové věci a je zřejmé, že v dětském věku bude Internet spojen spíše vždy se zábavou a hrou. Ale to je právě ta správná doba k tomu, abychom našim dětem pomohli neztratit se v této oblasti a vstúpili jim správné návyky a to nejlépe tím, že s nimi budeme hovořit, budeme sdílet jejich zájmy a půjdeme jim sami příkladem.

5.1 Opatření pro děti (Netiketa)

Mnoho dětí jistě ví, co znamená pojem Netiketa. Buď se o ní dozvěděly od rodičů, od kamarádů nebo ve škole a možná si samy našly na Internetu, co tento pojem znamená. Netiketa je odvozena od slova etiketa a tento pojem se začal používat ve spojení s pravidly bezpečného a slušného chování na Internetu, takže je to vlastně etiketa na Internetu. Je to seznam základních pravidel, která nejsou sice povinná, ale mělo by si je osvojit každé dítě, které k Internetu usedne. Pokud se bude dítě chovat podle těchto pravidel, půjde příkladem ostatním vrstevníkům, kteří možná s Netiketou žádné zkušenosti nemají a kteří si tak mohou uvědomit, že s jejich chováním to není až tak v pořádku.

Netiketa mimo jiné doporučuje:

- Mít neustále na paměti to, že při komunikaci na Internetu jsou i na druhé straně lidé a proto není vhodné psát věci, které bychom v běžném životě nikdy neřekli
- Známa pravidla slušnosti, která všichni známe z běžného života, je vhodné dodržovat i na Internetu
- Brát ohled a být ohleduplný ke druhým lidem
- Psát srozumitelně, bez chyb a slušně
- Nerozesílat lživé nebo soukromé informace o někom druhém
- Pomáhat těm, kteří pomoc potřebují nebo o ni požádají
- Nevysmívat se ostatním, neurážet –uvědomit si, že všichni občas dělají chyby

To jsou jen ta nejzákladnější pravidla slušného chování a pokud bych se měla zaměřit přímo na Internetovou bezpečnost, tak bych opatření pro děti shrnula do těchto několika důležitých bodů:

- Nevěřte každému, kdo si s vámi píše
- Nevěřte všemu, co si na Internetu přečtete
- Nekomunikujte s neznámými lidmi, pokud si u nich nemůžete ověřit jejich skutečnou identitu
- Nechoďte na schůzky s neznámými lidmi
- Neporušujte autorská práva
- Nerozesílejte spam a hoaxy
- Nevydávejte se za někoho jiného
- Nezveřejňujte své osobní údaje a fotografie, které by mohl kdokoliv zneužít
- V případě že používáte sociální sítě, využijte všech dostupných zabezpečení soukromí
- Oznamte ihned rodičům, pokud vás něco vyleká nebo se vám něco nelíbí, či vás někdo obtěžuje
- Nevypínejte antivirové programy s oddůvodněním, že vám zpomalují počítač
- Nezapomeňte, že z Internetu můžete kdykoliv odejít!

Pokud si děti již na začátku osvojí tato důležitá pravidla, věřím ve vysokou pravděpodobnost toho, že „surfování“ po Internetu přečkají bez jakékoliv újmy. Jako rodiči mi je ovšem jasné, že až s postupem času si děti uvědomí důležitost těchto zásad a že pouze pravidelným opakováním se z nich stane něco samozřejmého a přirozeného.

5.2 Opatření pro rodiče, rodičovská kontrola

Jak jsem se zmínila v úvodu, tak používání Internetu s sebou nese jistě určitá rizika, ale je třeba vyzdvihnout hlavně jeho pozitivní přínos. Chci tím říct, že by bylo velkou chybou, kdyby rodiče Internet dětem zakazovali a nebo ho využívali jako výchovný prostředek (např. zákaz na několik dní v případě nějakého výchovného prohřešku) a nebo ho dětem povolovali za odměnu.

Já jako rodič jsem v první řadě začala s tím, že jsem se sama začala vzdělávat v oblasti Internetové bezpečnosti, pročetla jsem si volně dostupné materiály, kterých v té době sice nebylo mnoho, ale v současné době je situace již podstatně lepší. Nechtěla jsem své děti poučovat a kontrolovat dříve, dokud

nebudu mít sama dostatek zkušeností a dokud nebudu dostatečně informovaná. Nejdříve jsem se zaměřila na zabezpečení počítače, který budou moji potomci používat. Samozřejmě tak byl pravidelně aktualizovaný antivirový program, antispyware a firewall, a musím se přiznat, že od samého začátku, kdy jsem je poprvé posadila k počítači, měla jsem nainstalovaný hlídací program, který neustále monitoroval aktivitu mých dětí a já jsem si kdykoliv mohla projít historii jejich práce s počítačem. Rozhodně nechci tento postup vnucovat jiným rodičům, ale musím říct, že s odstupem času jsem přesvědčená o tom, že mé rozhodnutí bylo správné. A stejně tak je potřeba říct, že jsem své děti později upozornila na to, že si snadno mohou zjistit, co na počítači dělají a že v případě potřeby tak učiním. Samozřejmě že jsem nesledovala jejich aktivitu každý den, dělala jsem to pouze tehdy, pokud se mi nějak nezdálo jejich chování nebo jednoduše bylo něco jinak, než bývá obvykle. Rozhodně dobrým rozhodnutím taktéž bylo, že jsem počítač umístila do společné místnosti v bytě, kde se pravidelně pohybovala celá rodina a mně jako rodiči to umožnilo "po očku" občas sledovat, co mají děti na monitoru zrovna zobrazené. Stejně tak to vedlo k tomu, že o tom, co na počítači zrovna dělají, jsme vedli pravidelné debaty a děti mě aktuálně informovaly o tom, s kým si píšou, co právě hrají, co právě dělají, aniž by to působilo tak, že jako rodič vyzvídám a narušuji jim jejich soukromí. Vždy jsem s nimi hovořila otevřeně a ony mi to oplácely. Stanovila jsem čas, který mohou na Internetu každý den strávit a pokud si v jeden den svůj čas nevybraly, nebyl problém jim povolit další den čas o něco delší. Nikdy jsem ale nedovolila, aby se vysedávání u počítače odehrávalo na úkor například sportovních aktivit, pobytu v přírodě, přípravy do školy, či pomoci v domácnosti. Já sama jsem s počítačem pracovala často, ale vždy to byla až druhořadá záležitost, oproti jiným aktivitám. Stále jsem přesvědčená, že nejlepší pro děti je vždy osobní příklad.

Apeluji tedy na rodiče, stanovte svým dětem s rozmyslem dobu, kterou mohou na Internetu trávit a důsledně dbejte na její dodržování. U mladších dětí rozhodně umístěte počítač do společné místnosti a s dětmi na téma Internetová bezpečnost často hovořte. Využijte programy k monitorování aktivity na počítači a omezte dětem přístup ke zdrojům, které nejsou přiměřené jejich věku a vyspělosti (nespoléhejte ovšem na to, že bezpečnostní software za vás obstará veškerou práci). Zajímejte se aktivně o to, co vaše děti s počítačem dělají, s kým a jak si píšou, jaké servery navštěvují a jak se na nich prezentují. Vysvětlete jim, že je dobré držet se hesla: nečiň ostatním to, co nechceš, aby ostatní činili tobě. Občas se nebojte zahrát si s nimi jejich oblíbenou hru, či o ní alespoň projeďte zájem a nechte děti, aby se vám pochlubily se svými úspěchy a dovednostmi, tím

si u nich rozhodně "šplhnete". Dále je nezbytné vysvětlit jim, že je nebezpečné zveřejňovat osobní data a psát na Internetu například o rodinných záležitostech, či posílat bez rozmyslu fotky komukoliv a kamkoliv (to samé platí i o údajích, fotkách a videích, kde jsou například jejich kamarádi – vysvětlíte dítěti, že bez jejich souhlasu tyto materiály zveřejňovat nemohou, protože je třeba dbát na ochranu osobních údajů, což upravuje zákon č. 101/2000 Sb. Občanského zákoníku a stejně tak není vhodné, aby na Internetu komunikovaly s lidmi, které neznají a u kterých si nemohou ověřit, že jsou skutečně těmi, za které se na Internetu vydávají. Vybudujte si s dětmi vztah založený na vzájemné důvěře a uvědomte si, že i počítačové hry, které vy sami považujete za ztrátu času, mohou pro vaše děti mít i pozitivní přínos v podobě rozvíjení logického myšlení, kreativity, postřehu, ale i například zdokonalování se v cizím jazyce, ale pouze v případě, že dítě u nich netráví dlouhé hodiny denně. A hned na začátku je dobré zdůraznit, že ne vše, co si na Internetu přečtou, je pravda. A pokud se vám podaří dětem vysvětlit, že virtuální svět není totožný s reálným životem a že by měl sloužit především k tomu, aby nám ten život skutečný obohatil, aby do něj přinášel neustále nové informace a vědomosti a rozšiřoval nám všeobecný rozhled, tak máte napůl vyhráno. A jak postupovat, pokud vám vaše dítě v tom lepším případě sdělí, že narazilo na Internetu na něco hrozného nebo na něco, co ho vylekalo? A jak reagovat v případě, že vám dítě samo nic neřekne, ale vy jste zjistili, že se jeho chování změnilo a máte podezření, že něco není v pořádku?

Elliottová (1995, str. 17) zmiňuje, že rodiče zpravidla dělají vše pro to, aby jejich potomci vyrostli ve šťastné a sebejisté dospělé osoby. Schopnosti a náklonosti k důvěře, ke sdílení pocitů a k sebejistotě získává především od svých rodičů, ale učí se jim i od ostatních lidí, se kterými přijdou do styku. Soubor těchto zkušeností slouží pak dítěti jako základna, na níž pak může stavět, jestliže se učí metodám zajišťování vlastní bezpečnosti. Správně vidí důležitost v povzbuzování dětí, aby se nebály vyjadřovat své pocity, ať už jsou jakékoliv. Otevřeností v komunikaci mohou rodiče dětem dodat odvahy, aby se jim vždy svěřovaly, kdykoliv se jim přihodí něco, co v nich vyvolá pocity strachu, či něčeho nepříjemného. Dle Langmaiera (1998, str. 149) rodina poskytuje dítěti základní citovou jistotu a bezpečí při všech událostech, je útočištěm, k němuž se může utíkat v situacích ohrožení a bolesti. Je tedy naprosto zřejmé, s čímž se jistě ztotožní i většina rodičů, jak moc je důležitá vzájemná důvěra a pochopení. Elliottová (1995, str. 24) radí rodičům, aby také vysvětlili svým dětem, jaký je

rozdíl mezi žalováním s cílem dostat někoho do nesnází a prozrazením určité skutečnosti s cílem přivolání pomoci, ohrožuje-li někdo jejich bezpečí.

Pokud tedy mají rodiče pocit, že s jejich dítětem není něco v pořádku, že se chová jinak než obvykle a že ho něco trápí, tak by měli především ujistit dítě v tom, že se jim může svěřit naprosto s címkoliv, že jsou tu pro něj, aby ho vyslechli a pomohli mu. Důležité je zachovat klid - zvýšený hlas a vyhrožování v tomto případě skutečně nepomohu, naopak, mohli by děti odradit od toho, aby s rodiči mluvily, což je chyba, protože zodpovědní rodiče by se měli snažit podrobně zjistit, co se vlastně stalo, aby mohli vhodně vyhodnotit situaci a podle toho postupovat dál. Situace je snadnější, pokud dítě samo přesně popíše, co se stalo a rodiče tak mohou učinit příslušná opatření a v případě, že si sami neví rady, obrátit se o pomoc na místa, o kterých jsem psala v kapitole *Kde hledat pomoc*. Rodiče by si měli uvědomit, že ve většině případů děti ani nemohou za to, co se stalo a pokud k nastalé situaci nějak vědomě, či nevědomě samy přispěly, tak je to vhodná chvíle k tomu, aby to rodiče brali jako poučení a zamysleli se nad tím, zda oni sami někde neudělali chybu, či něco nepodcenili.

5.3 Opatření a povinnosti školských zařízení

Škola je místem, kde každé dítě tráví spoustu let svého života, škola je místem, kde se každé dítě vzdělává a připravuje pro budoucí aktivní život. Ve většině škol se již v dnešní době pro výuku používají počítače připojené na Internet. Je tedy samozřejmé, že i ve škole by se dětem mělo dostat poučení ohledně Internetové bezpečnosti, což, jak jsem zjistila vlastním dotazováním, školy činí. Jako najaktivnější se mi v tomto směru jevila škola v Kosmonosích u Mladé Boleslavi, kde jsou pedagogové ohledně bezpečnosti na Internetu velmi dobře informovaní a proškolení a pro děti pořádají pravidelné přednášky na téma Internetové bezpečnosti. Materiál na toto téma mají děti volně dostupný ve škole, je i součástí nástěnek ve formě obrazových materiálů (předpokládám, že obrázky si děti zapamatují lépe, než pouze mluvené slovo), které učitelé neustále aktualizují a doplňují a z mého pohledu obsahují zcela kompletní přehled rizikových aktivit na Internetu, se kterými se žáci mohou setkat. I z tohoto důvodu jsem byla sama velmi zvědavá, jak žáci sedmé třídy z této školy, obstáli ve srovnání s ostatními dvěma školami ve městě. Porovnání je k dispozici v další části mé práce.

Při své činnosti školy spolupracují s mnoha odborníky a institucemi. Jako velmi účinné vidím působení školního psychologa. Dle Gajdošové (2006, str. 81) zaujímají psychologové ve školách významnou strategickou pozici – pracují

přímo ve školách, takže velmi dobře znají situaci ve své škole, znají její pozitiva a nedostatky a mohou se tak výrazně podílet na tvorbě podporujícího sociálního prostředí, na humanizaci školní atmosféry, na rozvoji mezilidských vztahů mezi učiteli, žáky a rodiči. Každodenně se mohou účastnit procesu výchovy a vzdělávání ve škole a mohou už v zárodku zachytit a řešit problémy ve sféře chování, učení, sociálních vztahů, výchovně vzdělávacích přístupů nebo ve spolupráci školy s rodinou. S potěšením tedy mohu konstatovat, že od října 2013 již působí školní psychologové na devíti z deseti mladoboleslavských základních škol. Tuto novou službu začalo od začátku školního roku díky finanční podpoře města poskytovat šest škol. Rozšíření na další školy se plánovalo původně až od dalšího pololetí, ale podařilo se to o poznání rychleji. Přibližně koncem listopadu 2013 by mělo dojít k vyhodnocení této práce, jak se osvědčila a jak to bude vypadat v příštím roce. Vzhledem k rozpočtu města pro rok 2014, který je ve fázi plánování, bude nezbytné posouzení a zvážení toho, zda bude tato služba poskytována i nadále a možná v ještě větším měřítku, či zda bude shledána jako zbytečná. Školy kromě psychologů dále spolupracují se školními metodiky prevence, výchovnými poradci, školními speciálními pedagogy, ale i s dalšími institucemi a orgány, např. v resortu školství se speciálními pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách), v resortu zdravotnictví s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie a v resortu sociální péče s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou).

Školy se při své práci řídí metodickými pokyny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Vybrala jsem metodický pokyn k řešení šikanování (Č.j. MSMT- 22294/2013-1), ze kterého vyplývá, že:

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů);
- v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění. Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;

- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřování (§ 366TZ) či schvalování trestného činu (§365TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

Z přílohy k Metodickému pokynu č. 7, která se týká Kyberšikany vyplývá, že škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které pomůže v rozhodnutí pro správný postup řešení. Poslouží k tomu zodpovězení tří otázek: Týká se Kyberšikanatého školy? Jak se škola informaci dozvěděla? Probíhá Kyberšikana i během vyučování? Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana jako např. nadávky a ponižování, je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru a naopak. (Dostupnéz: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialniprogramy/metodickepokyny>).

Ač je škola výchovnou a vzdělávací institucí, tak rodiče by rozhodně neměli spoléhat na to, že škola za ně udělá to, co by měli udělat oni sami. Čímž mám samozřejmě na mysli poučení dětí v základních otázkách Internetové bezpečnosti. Jen neustálým opakováním a připomínáním lze dětem vštípit ty úplně nejzákladnější pravidla a pokud další z informací získají ve škole, je to známkou toho, že to není ze strany školy zbytečná snaha a plýtvání časem a že děti občas ve škole i dávají pozor.

ČÁST PRAKTICKÁ

6 METODY VÝZKUMU

Výzkum, který obsahem praktické části mé práce, se týká Internetu, způsobu a četnosti jeho používání a rizik s jeho používáním spojených. Šetření proběhlo v roce 2012 v měsících květen, červen a září.

6.1 Volba a způsob výběru výzkumného souboru

Výzkumný vzorek byl vybrán na základě kvótní typologie výběru, kdy vzorek představuje známé vlastnosti základního souboru, o kterém máme dobré informace. Objektem mého mapovacího předvýzkumu jsou děti z druhého stupně základních škol. Jedná se o žáky sedmých tříd, kterým je 12 až 13 let, které jsem vybrala záměrně – protože ti pro mě představují na Internetu nejohroženější skupinu. Při výběru škol jsem cíleně zvolila školu v centru okresního města, školu z velkého sídliště na okraji města a školu v sousední menší obci, abych mohla porovnat, zda jsou v používání Internetu tyto děti na stejné úrovni, co se týká způsobu, ale také četnosti a v tom, jak jsou informovaní a jak dalece jsou si vědomi rizik.

6.2 Volba techniky sběru dat a konstrukce techniky

Výzkum byl realizován na základě kvantitativního výzkumného šetření s využitím technik statistického zpracování. Při volbě techniky dat jsem vzala v úvahu věk dotazovaných a jejich "zanepřázdněnost" a hledala jsem nejjednodušší a nejrychlejší způsob, jak od nich potřebné informace obdržet. Záměrně jsem volila otevřené i uzavřené otázky a to takové, aby byly pro tuto věkovou skupinu respondentů zajímavé a zároveň jednoduché, snadno srozumitelné a aby nezabraly dotazovaným mnoho času. Pětadvacet otázek se mi zdálo jako rozumné a dostatečné množství k tomu, aby dotazník žáky neobtěžoval, zároveň měl dostatečnou vypovídací hodnotu a byl pro žáky pokud možno i zajímavý. Školy jsem osobně navštívila a požádala jsem o spolupráci třídní učitelky, které dotazníky ve třídě rozdaly a dohlédly na jeho vyplnění. Ani jedna z učitelek nebyla žáky odmítnuta a dotazník vyplnili ve všech třech třídách všichni přítomní žáci. Celkem dotazník vyplnilo 82 žáků. Z toho bylo 28 dívek a 54 chlapců.

6.3 Výzkumná hypotéza

Základní výzkumnou otázku mohu vymezit následovně:

"Jsou si 12 - 13 letí školáci z okresu Mladá Boleslav vědomi nebezpečí, se kterými se na Internetu mohou setkat?"

Tuto otázku mohu dále rozvinout s přihlédnutím k vlastním zkušenostem, osobnímu šetření v konkrétních základních školách a vzhledem k již proběhlým výzkumům:

H1: Lze předpokládat, že více jak 50 % rodičů těchto školáků kontroluje a dohlíží na to, co jejich dítě na Internetu dělá a kolik času tam tráví

H2: Lze předpokládat, že více jak 50 % rodičů těchto dětí je poučilo v oblasti Internetové bezpečnosti

H3: Lze předpokládat, že více jak polovina dětí zveřejňuje na Internetu své osobní údaje a fotografie.

H4: Lze předpokládat, že více jak 75 % děti ví, na koho se obrátit v případě potřeby

H5: Lze předpokládat, že mezi žáky zkoumaných tříd škol nejsou významné rozdíly v používání Internetu

7 DOTAZNÍK, INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Na základě odpovědí v dotazníkovém šetření jsem provedla vyhodnocení těchto dat. Výsledky jsem se rozhodla prezentovat ve formě souhrnných tabulek a grafů. Záměrně jsem vždy oddělila respondenty podle školy a podle pohlaví, aby bylo možné výsledky porovnat. V každé tabulce je tak vždy k dispozici šest výsledků, přičemž:

CH1 a D1 = Chlapci a dívky 1. ZŠ (centrum města)

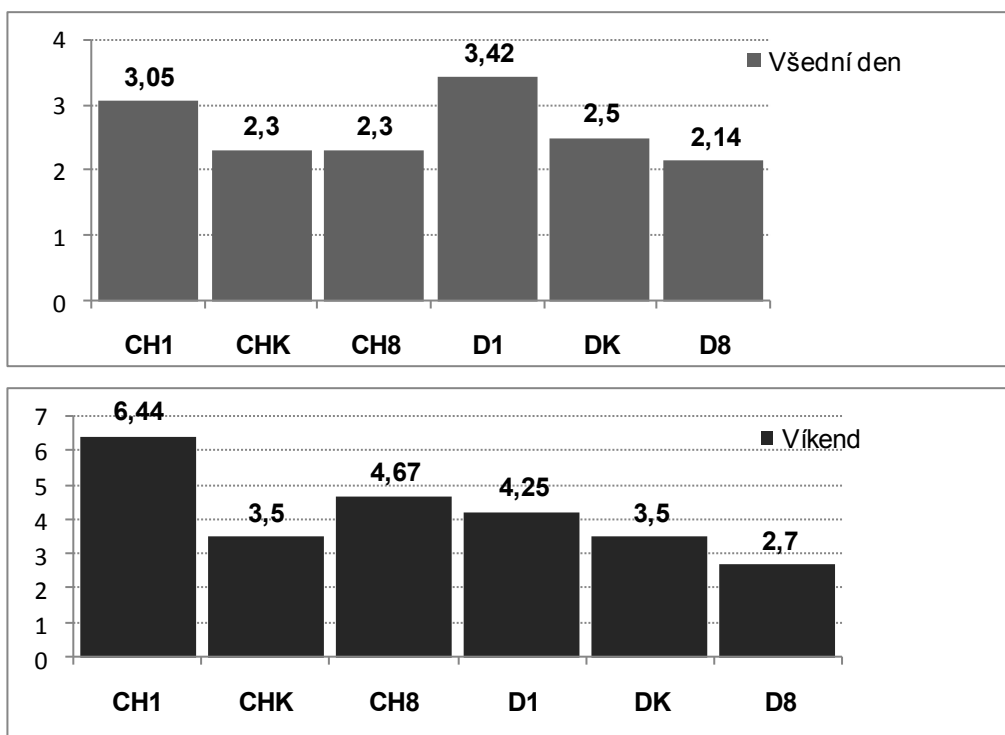
CH8 a D8 = Chlapci a dívky 8. ZŠ (velké sídliště na okraji města)

CHK a DK = Chlapci a dívky ZŠ Kosmonosy (škola v obci v okrese Mladá Boleslav)

7.1 Výsledky měření uvedené v tabulkách a grafech

Tabulka 1: Čas strávený na Internetu (v hodinách)

	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Všední den	3,05	2,3	2,3	3,42	2,5	2,14	2,62
Víkend	6,44	3,5	4,67	4,25	3,5	2,7	4,18
Denní průměr	4,75	2,9	3,49	3,8	3	2,42	3,4

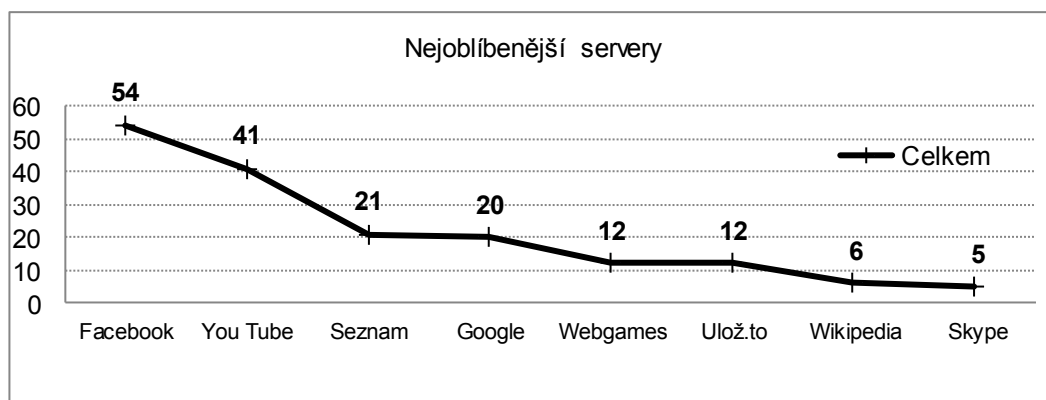

Graf 1: Čas strávený na Internetu

Z odpovědí na první otázku (viz. tab. a graf 1) je zřejmé, že děti tráví na Internetu více času o víkendech, což je dáno zřejmě tím, že nemusí do školy a mají tak více volného času pro své oblíbené činnosti. Pokud porovnáme jednotlivé školy mezi sebou, tak nejvíce času tráví na Internetu děti z 1. základní školy v centru města. Především u chlapců je patrný výrazný rozdíl oproti ostatním, což je ale způsobené tím, že dva z chlapců odpověděli, že u Internetu tráví o víkendu celý den (což ovšem nepovažuji za možné, ale i tak lze toto tvrzení považovat za alarmující). Jen pro úplnost dodám, že všechny děti, které dotazník vylňovaly, Internet používají. Odpověď na tuto otázku, která byla součástí dotazníku, zde proto nebylo potřeba prezentovat v grafické podobě.

Server	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Celkem
Facebook	10	9	13	7	5	10	54
You Tube	12	9	6	2	5	7	41
Seznam	4	2	6	2	4	3	21
Google	3	4	4	1	4	4	20
Webgames	2		10				12
Ulož.to	3	3			3	3	12
Wikipedia		2			3	1	6
Skype	1	2			2		5

Tabulka 2: Nejoblíbenější servery

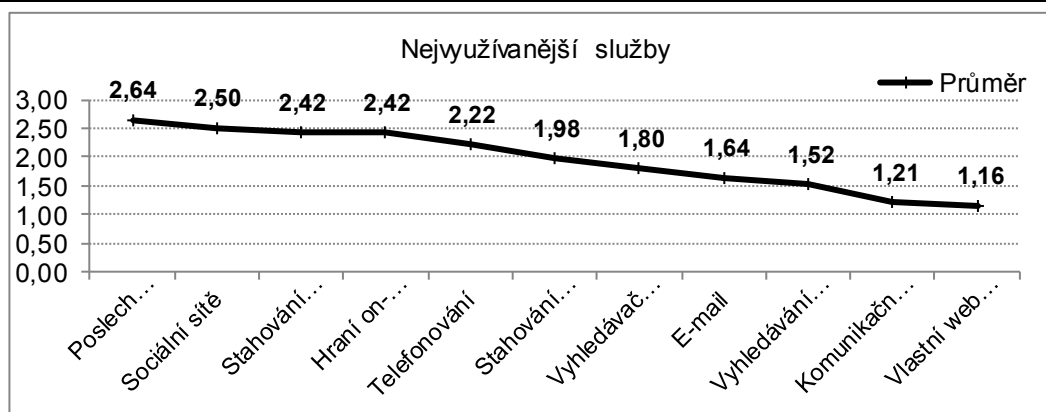

Graf 2: Nejoblíbenější servery

Z odpovědí na druhou otázku (viz. tab. a graf 2) je patrné, že nejoblíbenější mezi dětmi je sociální síť *Facebook*. Pro zajímavost dodávám, že věková hranice pro založení účtu na této síti je stanovena na 13 let. V době, kdy děti odpovídaly na tuto otázku, nebylo téměř polovině z nich ještě 13 let. Z čehož vyplývá to, že některé děti při zakládání účtu na Facebooku nepíší pravdu o svém věku a dělají se tak staršími, než ve skutečnosti jsou.

Tabulka 3: Nejvyužívanější služby

Činnost	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Poslech hudby a sledování filmů	2,58	2,6	2,41	2,83	2,5	2,92	2,64
Sociální sítě	2,18	2,64	2,29	2,5	2,71	2,7	2,50
Stahování her a programů	2,18	2,63	2,35	2,5	2,4	2,46	2,42
Hraní on-line her	1,76	2,38	2,11	2,83	2,71	2,7	2,42
Telefonování	2,24	2,31	1,94	2,5	2,3	2	2,22
Stahování filmů, hudby a obrázků	1,7	2,43	2,29	1,33	2,4	1,7	1,98
Vyhledávač informací (i do školy)	1,41	1,75	2,29	1,5	2,3	1,54	1,80
E-mail	1,06	1,88	2	1,83	2,2	0,85	1,64
Vyhledávání a nákup zboží	1,53	1,61	1,35	1,83	1,5	1,31	1,52
Komunikační programy (ICQ, MSN)	0,47	2	1,41	0,6	1,8	1	1,21
Vlastní web nebo blog	0,77	2	0,35	1,8	1,5	0,54	1,16

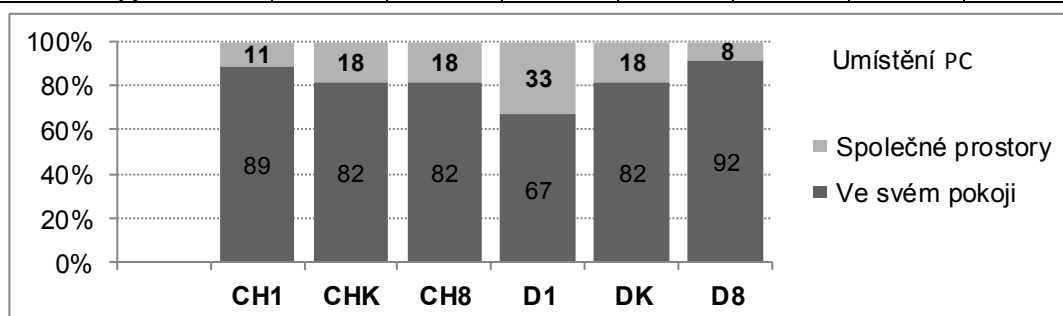

Graf 3: Nejvyužívanější služby

Z odpovědí na třetí otázku (viz. tab. a graf 3) vyplývá, že děti nejčastěji používají počítač a Internet ke stahování hudby a sledování filmů. Sociální sítě skončily v tomto případě až na druhém místě a až za průměrem se umístilo vyhledávání informací (i do školy), což ukazuje, že děti dávají na Internetu přednost především zábavě.

Tabulka 4: Umístění počítače

Umístění PC	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ve svém pokoji	89	82	82	67	82	92	82,33
Společné prostory	11	18	18	33	18	8	17,67
<i>Hodnoty jsou v %</i>	100	100	100	100	100	100	100,00

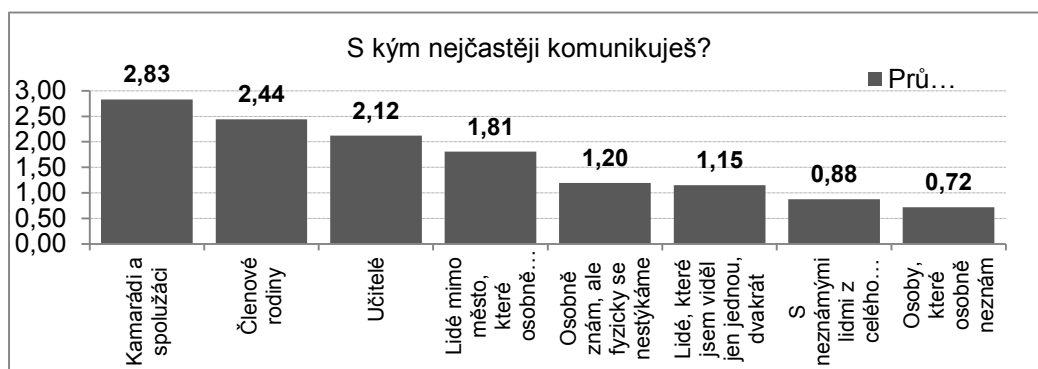
Graf 4: Umístění počítače

U otázky čtvrté (viz. tab. a graf 4) mě zajímalo, zda mají děti počítač ve svém pokoji a to z důvodu bezpečnosti. Je mi zřejmé, že dítě zavřené ve svém pokoji, kde nad ním rodiče nemají přímý dohled, je mnohem větším bezpečnostním rizikem, než počítač umístěný ve společných prostorách bytu. Výsledek mne překvapil, očekávala jsem, že rodiče 12-13letých dětí budou preferovat spíše společné prostory. Z odpovědí vyplynulo, že 82 % dětí má počítač ve svém pokoji, což jistě k jejich bezpečnosti nepřispěje.

Tabulka 5: S kým nejčastěji respondenti komunikují

Komunikace	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Kamarádi a spolužáci	2,37	2,9	3	2,86	3	2,85	2,83
Členové rodiny	2,5	2,6	2,41	1,86	2,72	2,54	2,44
Učitelé	2,05	2,36	1,88	2,43	2	2	2,12
Lidé mimo město, které osobně znám	1,53	2	1,41	2,14	2	1,77	1,81
Osobně znám, ale fyzicky se nestýkáme	0,63	1,38	0,33	1,86	1,75	1,23	1,20
Lidé, které jsem viděl jen jednou, dvakrát	0,68	1,6	0,47	1,14	2	1	1,15
S neznámými lidmi z celého světa	0,85	1,25	0,33	1,29	1	0,54	0,88
Osoby, které osobně neznám	0,17	1,4	0,13	1,14	1	0,46	0,72

Stupnice hodnocení 0 - 3, přičemž 3= nejvíc využívané, 0= vůbec

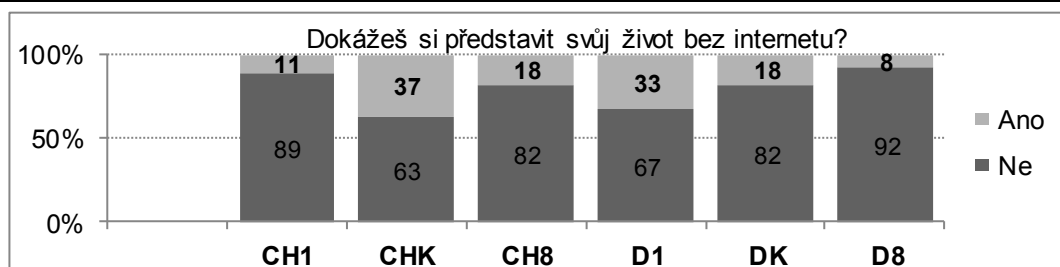

Graf 5: S kým nejčastěji respondenti komunikují

U otázky pět (viz. tab. a graf 5) jsem chtěla zjistit, s kým nejvíce děti na Internetu komunikují. Můj předpoklad, že je to s kamarády a spolužáky, tak byl správný. Varujícím zjištěním je ovšem to, že děti komunikují i s lidmi, které vůbec neznají a nemohou si tak ověřit jejich skutečnou identitu. Naopak spíše zábavné se mi jeví průměrné číslo 2,12 v kolonce „učitelé“. A zjistit, za jakým účelem a proč tak často děti s učiteli přes Internet komunikují, by vyžadovalo hlubší průzkum. Děti odpovídaly způsobem vyjádřeným číslicí nula až tři, přičemž číslo tři znamenalo nejčastěji, dvě představovalo méně často, atd...

Tabulka 6: Dokáží si respondenti představit svůj život bez Internetu?

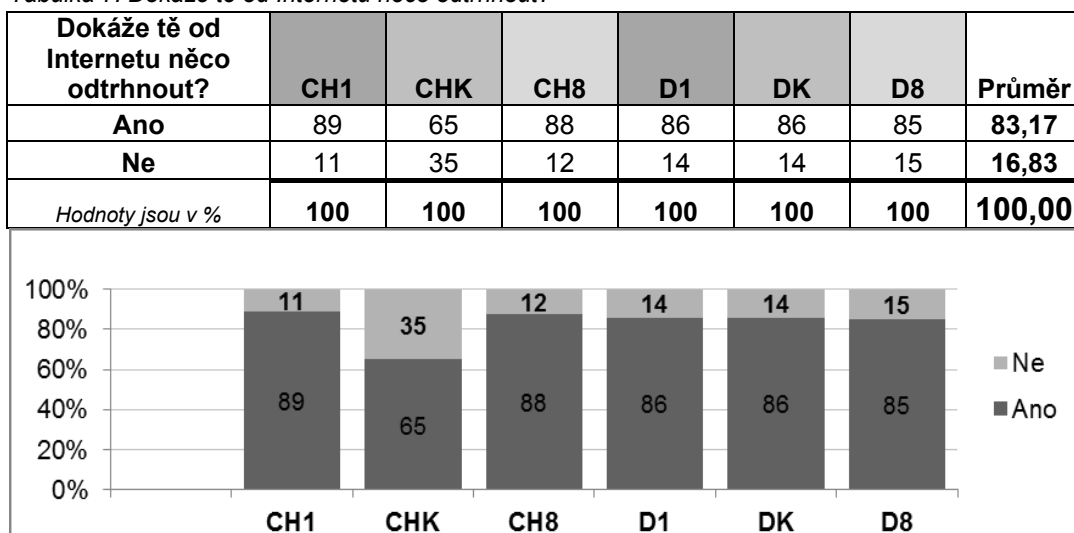
Život bez Internetu?	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ne	89	63	82	67	82	92	79,17
Ano	11	37	18	33	18	8	20,83
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

Graf 6: Dokáží si respondenti představit svůj život bez Internetu?

Otázka číslo šest (viz. tab. a graf 6) měla přinést informaci o tom, zda si děti dokáží svůj život představit bez Internetu. Téměř 80 % dětí odpovědělo, že nedokázalo, což je jistě pochopitelné, protože je součástí jejich životů již od narození. Před dvaceti lety by bylo zbytečné takovou otázku pokládat...

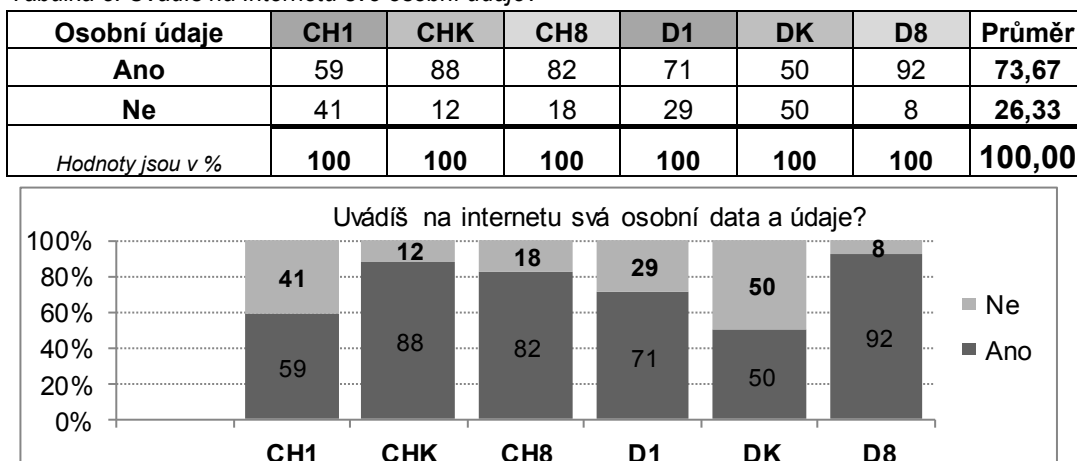
Tabulka 7: Dokáže tě od Internetu něco odtrhnout?

Graf 7: Dokáže tě od Internetu něco odtrhnout?

U otázky sedm (viz. tab. a graf 7) mě zajímalo, zda děti, když zrovna sedí u počítače a brouzdají po Internetu, dokáže něco od této činnosti odtrhnout. Výsledek mne pozitivně překvapil a mezi nejčastější slovní odpovědi patřili kamarádi, sport, venčení psa, ale i pomoc v domácnosti, psaní úkolů, ale také například úsměvná odpověď - máma!

Tabulka 8: Uvádíš na Internetu své osobní údaje?

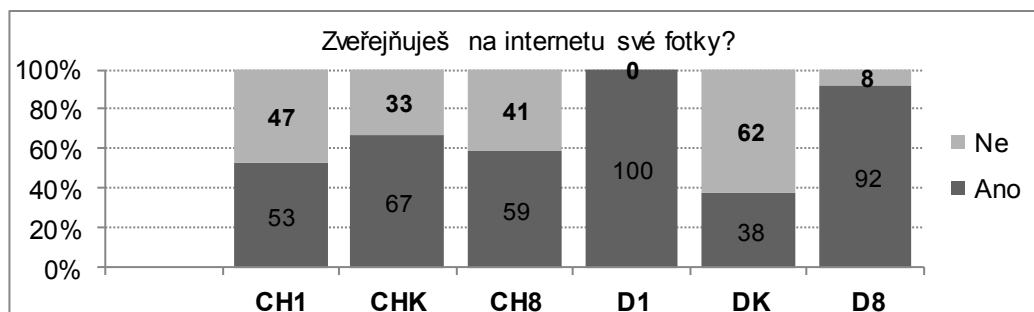

Graf 8: Uvádíš na Internetu své osobní údaje?

U osmé otázky (viz. tab. a graf 8) byly děti dotázány, zda uvádějí na Internetu své osobní údaje. Téměř 74 % dětí odpovědělo že ano. Ze slovních odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že nejčastěji uvádějí své jméno a věk a za alarmující považují, že 13 dětí odpovědělo, že zveřejňují svou adresu a 9 dětí i své telefonní číslo!

Tabulka 9: Zveřejňuješ na Internetu své fotky?

Fotky	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	53	67	59	100	38	92	68,17
Ne	47	33	41	0	62	8	31,83
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

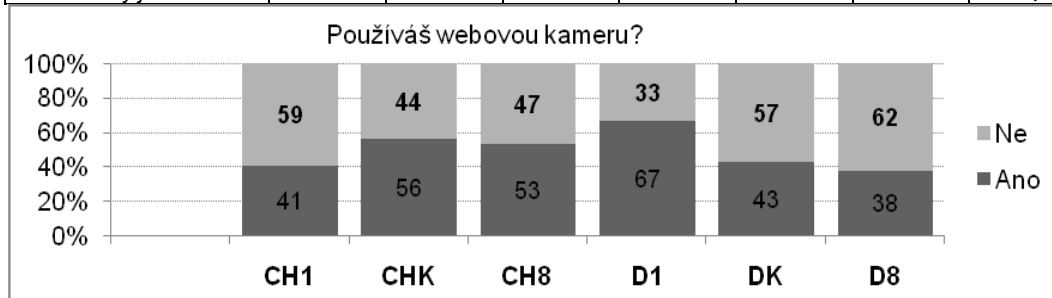

Graf 9: Zveřejňuješ na Internetu své fotky?

Devátou otázkou (viz. tab. a graf 9) jsem chtěla zjistit, zda děti zveřejňují na Internetu své fotky. 68 % dětí tak činí a z jednotlivých odpovědí je patrné, že zveřejňování fotek je populárnější u dívek, především z 1. ZŠ, kde odpověděly všechny ano. Zajímavý je výsledek u dívek ze školy v Kosmonosích, ze kterých odpovědělo ano pouze 38 % dívek – zde se mohou pouze domnívat, že je to výsledek kvalitní preventivní osvěty, které na této škole přikládají dle mých zjištění největší důležitost.

Tabulka 10: Používáš webovou kameru?

Webová kamera	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	41	56	53	67	43	38	49,67
Ne	59	44	47	33	57	62	50,33
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

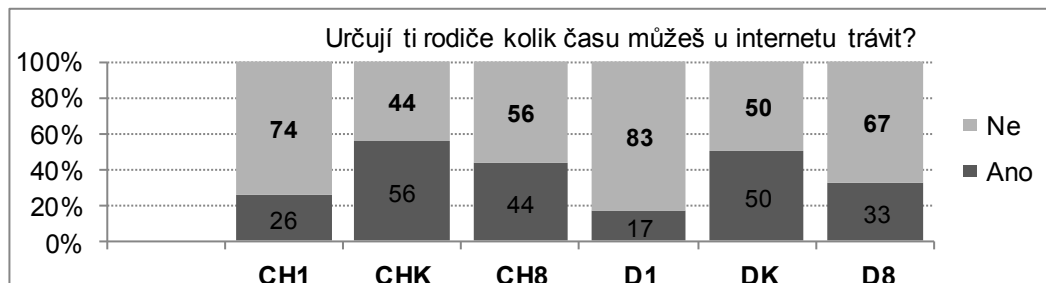

Graf 10: Používáš webovou kameru?

Z odpovědi na desátou otázku (viz. tab. a graf 10) jsem chtěla získat informaci o tom, zda děti používají webovou kameru. Téměř polovina dětí ji používá a zde si nejsem úplně jistá, zda je to dobrý, či špatný výsledek. Zde by bylo nutné podrobněji zjistit, k jakému účelu a s kým ji používají, aby se dala posoudit možná nebezpečnost jejich počínání.

Tabulka 11: Určují ti rodiče kolik času můžeš u Internetu trávit?

Rodiče - čas	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	26	56	44	17	50	33	37,67
Ne	74	44	56	83	50	67	62,33
<i>Hodnoty jsou v %</i>	100	100	100	100	100	100	100,00

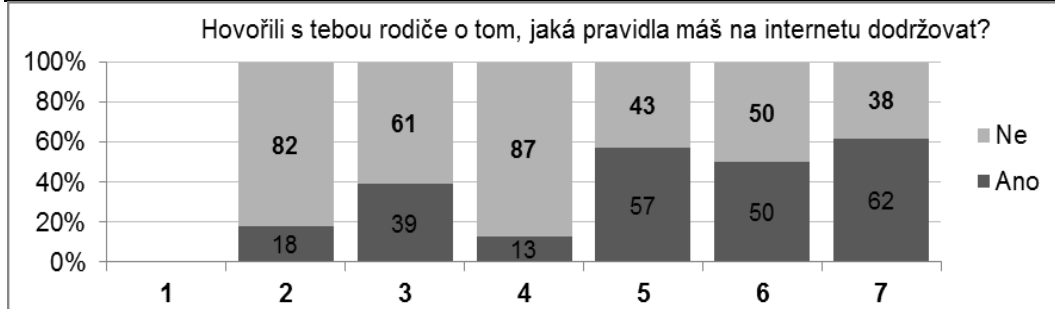

Graf 11: Určují ti rodiče kolik času můžeš u Internetu trávit?

Z odpovědí na otázku 11 (viz. tab. a graf 11) vyplývá, že většina rodičů (62,33 %) se nezajímá o to, kolik jejich dítě tráví času u Internetu. Zde jsem očekávala spíše opačný výsledek. Žáci z 1. ZŠ se zde poněkud výrazněji odlišují od ostatních dvou škol – pouze 21,5 % rodičů určuje svým dětem, kolik času na Internetu mohou trávit.

Tabulka 12: Hovořili s tebou rodiče o tom, jaká pravidla máš na Internetu dodržovat?

Rodiče - pravidla	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	18	39	13	57	50	62	39,83
Ne	82	61	87	43	50	38	60,17
<i>Hodnoty jsou v %</i>	100	100	100	100	100	100	100,0

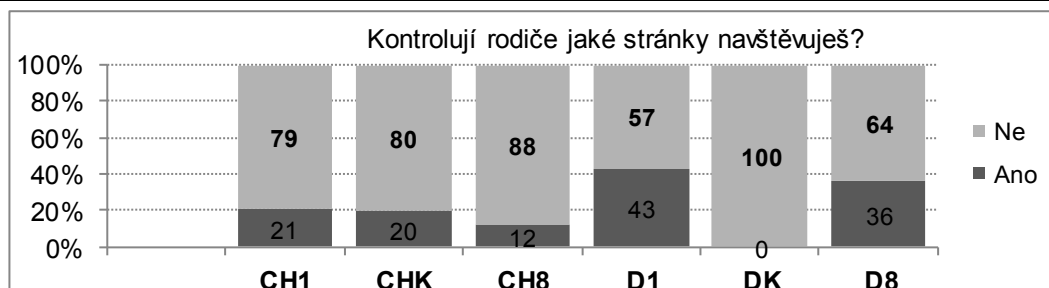

Graf 12: Hovořili s tebou rodiče o tom, jaká pravidla máš na Internetu dodržovat?

Otázku 12 (viz. tab. a graf 12) pokládám za velmi důležitou a opět musím podotknout, že výsledek mě nemile překvapil. Plných 60,17 % dětí odpovědělo, že rodiče s nimi nehovořili o tom, jaká pravidla mají na Internetu dodržovat. Ze slovních odpovědí vyplynulo, že ti rodiče, kteří s dětmi hovoří, upozorňují nejvíce na to, aby si děti nepsaly s nikým cizím, že nemají zveřejňovat své osobní údaje a své fotky a že si mají dát pozor na to, aby nezavirovaly počítač. O jiných pravidlech se rodiče nezmínili. Což považuji za velmi málo.

Tabulka 13: Kontrolují rodiče jaké stránky navštěvuješ?

Rodiče - kontrola stránek	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	21	20	12	43	0	36	22,00
Ne	79	80	88	57	100	64	78,00
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

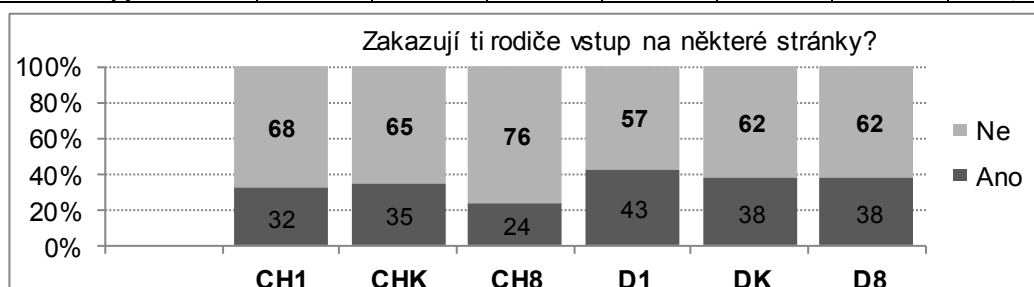

Graf 13: Kontrolují rodiče jaké stránky navštěvuješ?

U otázky 13 (viz. tab. a graf 13) 78 % dětí odpovědělo, že jejich rodiče nekontrolují, jaké stránky navštěvují. Zde se mohu pouze domnívat, zda je to způsobeno tím, že rodiče se o to jednoduše nezajímají a nebo proto, že používají programy skryté rodičovské kontroly, o které děti neví.

Tabulka 14: Zakazují ti rodiče vstup na některé stránky?

Rodiče - zákazy stránek	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	32	35	24	43	38	38	35,00
Ne	68	65	76	57	62	62	65,00
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

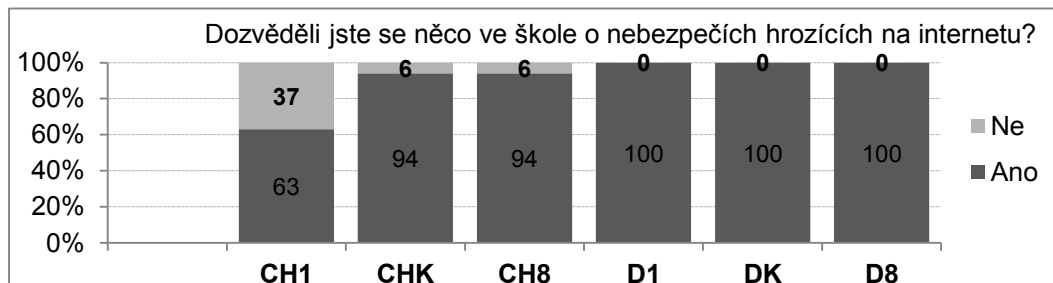

Graf 14: Zakazují ti rodiče vstup na některé stránky?

Na otázku 14 (viz. tab. a graf 14) odpovědělo 35% dětí, že jim rodiče zakazují vstup na některé stránky. Ze slovních odpovědí vyplynulo, že v drtivé většině se jedná o stránky se sexuální tematikou, dvě z dětí napsaly, že mají zákaz vstupu na Facebook a jedno napsalo, že má zákaz chodit na stránky s brutálním obsahem a na zavírované stránky. Zde si kladu otázku, co si pod pojmem „brutální“ rodiče představují a jak má dítě takové stránky poznat, včetně těch zavírovaných...

Tabulka 15: Dozvěděli jste se něco ve škole o nebezpečích hrozcích na Internetu?

Škola - informace	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	63	94	94	100	100	100	91,83
Ne	37	6	6	0	0	0	8,17
<i>Hodnoty jsou v %</i>	100	100	100	100	100	100	100,00

Graf 15: Dozvěděli jste se něco ve škole o nebezpečích hrozcích na Internetu?

U otázky 15 (viz. tab. a graf 15) se téměř 92 % dětí dozvědělo něco ze školy o nebezpečích, která hrozí na Internetu. Zde považuji za zajímavý výsledek u všech chlapců, u kterých vždy alespoň část odpověděla že ne, oproti dívkám, kde všechny odpověděly ano.

Tabulka 16: Která nebezpečí si z informací ze školy pamatuješ?

Co si o tom pamatuješ?	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Celkem
Úchyláci		5	2	2	3	4	16
Cizí lidé	2	1	4	2	3	3	15
Osobní údaje	2	1	2	1	1	2	9
Kyberšikana	2	5					7
Pedofilové		3	3				6
Schůzky naslepo			2			3	5
Viry		2		1			3
Sexting	2						2
Kyberstalking	1						1
Kybergrooming	1						1

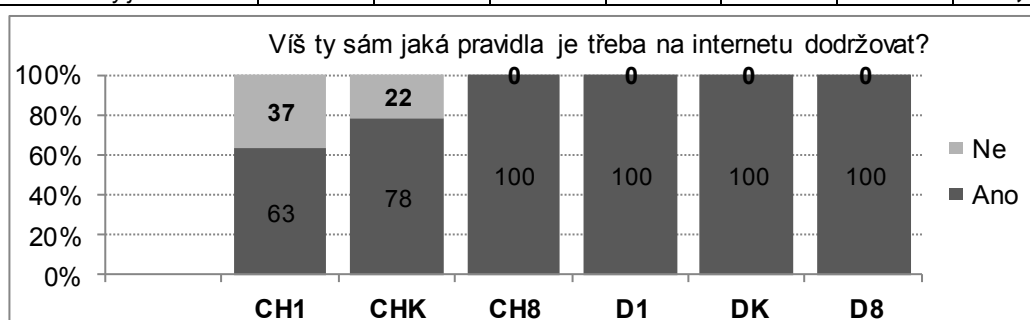
Graf 16: Která nebezpečí si z informací ze školy pamatuješ?

Z odpovědí na otázku 16 (viz. tab. a graf 16) vyplývá, že ze školy si děti nejvíc pamatují informaci o „úchylácích“, na čemž je zajímavé, že všechny děti, které tuto možnost uvedly, ji nazvaly tímto způsobem – skutečně jim tedy ve škole vyprávějí o „úchylácích“ a nebo si tento výraz děti přejmenovaly k obrazu

svému? Na druhém místě se umístili cizí lidé, pod čímž si můžeme představit, že děti jsou ze školy varovány před tím, aby si s nimi psali. Na třetím místě co do četnosti se umístily osobní údaje, pod čímž lze hledat zřejmě doporučení, aby děti tyto údaje na Internetu nezveřejňovaly. Výjimku tvořili chlapci z 1. ZŠ, kteří jako jediné zmínili Sexting, Kyberstalking a Kybergrooming a stejně tak jako jediní, spolu s chlapci z Kosmonos, nezapomněli uvést Kyberšikanu. Z dívek se o těchto nebezpečích nezmínila bohužel ani jediná

Tabulka 17: Víš ty sám jaká pravidla je třeba na Internetu dodržovat?

Pravidla - dodržování	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	63	78	100	100	100	100	90,17
Ne	37	22	0	0	0	0	9,83
<i>Hodnoty jsou v %</i>	100	100	100	100	100	100	100,00

Graf 17: Víš ty sám jaká pravidla je třeba na Internetu dodržovat?

Z odpovědí na 17 otázku (viz. tab. a graf 17) je zřejmé, že 90,17 % dětí ví, jaká pravidla je třeba na Internetu dodržovat. Jak ovšem tato pravidla dodržují v praxi, se můžeme pouze domnívat. Zde je opět zajímavé a chválihodné, že všechny dívky odpověděly ano.

Tabulka 18: Víš na koho se obrátit, kdyby tě něco vylekalo nebo se stalo něco neobvyklého?

Víš kde hledat pomoc?	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	63	88	82	86	88	92	83,17
Ne	37	12	18	14	12	8	16,83
<i>Hodnoty jsou v %</i>	100	100	100	100	100	100	100,00

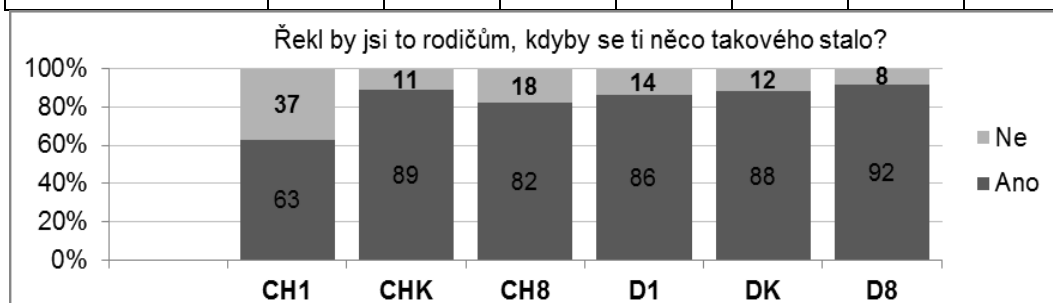

Graf 18: Víš na koho se obrátit, kdyby tě něco vylekalo nebo se stalo něco neobvyklého?

U otázky 18 (viz. tab. a graf 18) většina dětí (83,17 %) odpověděla, že vědí, na koho se obrátit v případě potřeby. Ve slovních odpovědích téměř většina respondentů uvedla, že by se obrátila na rodiče, 14 % dětí by se obrátilo na Policii a pouze jedno z dětí uvedlo, že by se obrátilo na Linku bezpečí. Za zmínku jistě stojí, že dvě z dětí, které odpověděly na tuto otázku ne, ještě slovně dodaly, že se na nikoho obracet nebudou, protože by si to vyřešily samy!

Tabulka 19: Řekl by jsi to rodičům, kdyby se ti něco takového stalo?

Řekl by jsi to rodičům?	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	63	89	82	86	88	92	83,33
Ne	37	11	18	14	12	8	16,67
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

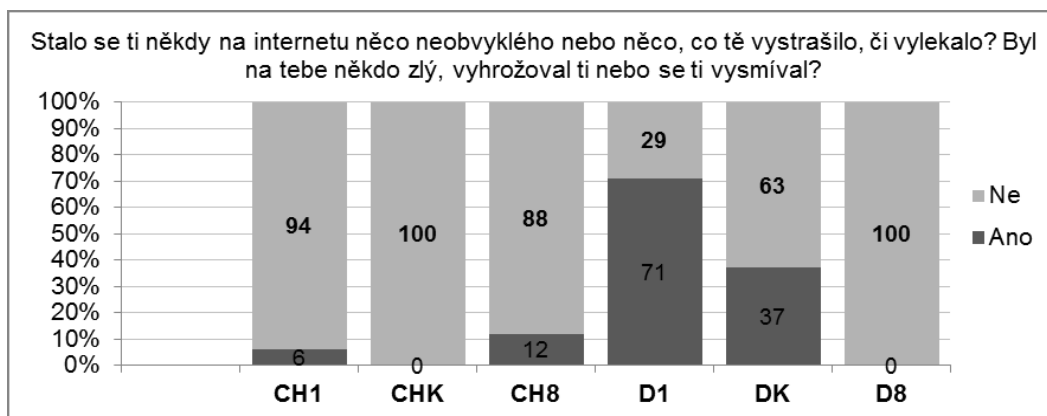
Graf 19: Řekl by jsi to rodičům, kdyby se ti něco takového stalo?

U otázky 19 (viz. tab. a graf 19) mě zajímalo, zda by děti sdělily rodičům, kdyby se jim něco neobvyklého na Internetu stalo. Pro mě byly odpovědi překvapivé – čekala jsem více odpovědí ne a tak si dovolím výsledkem označit jako dobrý, který svědčí zřejmě o tom, že děti mají ke svým rodičům důvěru a očekávají od nich pomoc v situacích, kdy si samy nevědí rady, či se cítí nějak ohroženy.

Tabulka 20: Stalo se ti někdy na Internetu něco neobvyklého?

Pocit ohrožení	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	6	0	12	71	37	0	21,00
Ne	94	100	88	29	63	100	79,00
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

Graf 20: Stalo se ti někdy na Internetu něco neobvyklého?

Graf 20: Stalo se ti někdy na Internetu něco neobvyklého?

U otázky 20 (viz. tab. a graf 20) jsem se pokusila zjistit, zda se na Internetu dětem stalo něco neobvyklého nebo něco, co je vystrašilo, či zda na ně byl někdo zlý, vyhrožoval jim, a nebo se jim vysmíval. Ano odpovědělo 21 % dětí, kde ve většině převažovaly dívky. Ty ve slovních odpovědích uvedly, že se jednalo o vyhrožování, o šikanu, další dívka uvedla, že se seznámila s někým, kdo se vydával za někoho jiného, dvě dívky odpověděly, že je obtěžoval „úchyl“, jedna z dívek napsala, že ji chlapec posílal svá nahá videa a chtěl po ní to samé. Dvě dívky napsaly, že se jim sice něco stalo, ale že nemohou říct, co to bylo. Z chlapců se slovně nevyjádřil ani jeden.

Tabulka 21: Stalo se někdy něco podobného tvým kamarádům?

Ohrožení kamarádů	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	0	6	12	71	25	0	19,00
Ne	100	94	88	29	75	100	81,00
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

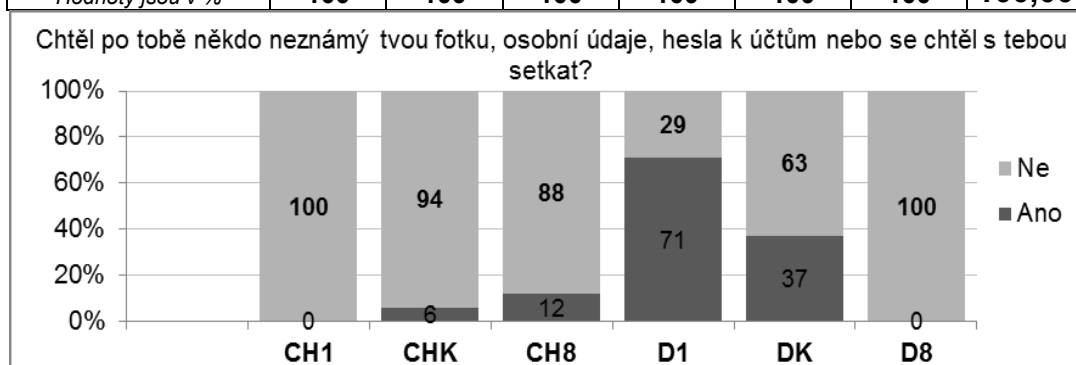
Graf 21: Stalo se někdy něco podobného tvým kamarádům?

U otázky 21 (viz. tab. a graf 21) mě zajímalo, zda se někdy něco podobného stalo kamarádům dětí a očekávala jsem, že když se jedná o kamarády, tak budou děti sdílnější a více se slovně rozepíší. Výsledek byl však velmi podobný, jako u předchozí otázky a 19 % dětí uvedlo, že se jejich kamarádům stalo něco neobvyklého. Ve slovních odpovědích se opět ve dvou

případech v odpovědích dívek objevilo slovo „úchylák“, v jednom případě dívka odpověděla, že starý pán chtěl po její kamarádce sex a jednou se objevila odpověď vyhrožování. Zde se potvrdila má domněnka, že více negativních zkušeností mají dívky. Pouze jeden z chlapců uvedl, že byl po Internetu šikanován.

Tabulka 22: Chtěl po tobě někdo neznámý tvou fotku, osobní údaje, hesla k účtům nebo se chtěl s tebou setkat?

Požadování informací/schůzka	CH1	CHK	CH8	D1	DK	D8	Průměr
Ano	0	6	12	71	37	0	21,00
Ne	100	94	88	29	63	100	79,00
Hodnoty jsou v %	100	100	100	100	100	100	100,00

Graf 22: Chtěl po tobě někdo neznámý tvou fotku, osobní údaje, hesla k účtům nebo se chtěl s tebou setkat?

U poslední otázky (viz. tab. a graf 22) jsem se snažila zjistit, zda po dětech chtěl někdo neznámý jejich fotku, osobní údaje, či hesla k účtům, a nebo se s nimi chtěl setkat. 21 % dětí odpovědělo že ano, přičemž se v drtivé většině opět jednalo o dívky. Jedna z dívek slovně uvedla, že ji neznámý člověk přemlouval k setkání, jeden z chlapců byl údajně nucen, aby poslal své fotky a osobní údaje, jedna z dívek napsala, že ji obtěžoval pedofil a taktéž jedna dívka uvedla, že nemůže napsat, co to bylo. Alarmující byla odpověď dívky z 1. ZŠ, která se přiznala, že si běžně dává rande s neznámými kluky, se kterými si psala na Internetu.

7.2 Závěr, vyvrácení, či potvrzení hypotézy

V souvislosti s mapovacím předvýzkumem jsem si položila tutohlavní výzkumnou otázku:

"Jsou si 12 - 13 letí školáci z okresu Mladá Boleslav vědomi nebezpečí, se kterými se na Internetu mohou setkat?"

Z odpovědí vybrané skupiny respondentů vyplynulo, že 92 % dětí Internetová nebezpečí znají a jsou o nich informovány a to především díky škole. 20 % dětí uvedlo, že byly ve škole poučeny o tom, že existují lidé, kteří mohou být nebezpeční (děti je nazvaly "úchyláky"), 18 % napsalo, že si pamatují na to, že si mají dávat pozor na cizí lidi a 11 % si je vědomo toho, že nemají na Internetu zveřejňovat své osobní údaje. Kyberšikanu slovně uvedlo pouhých 9 % dětí. O ostatních nebezpečích, jako jsou počítačové viry, Sexting a Kyberstalking se zmínili pouze jen jednotlivci. Mohu se tedy domnívat, že děti dle odpovědí sice nebezpečí znají, ale z nějakých důvodů je neumí, či nechtějí pojmenovat. Což bych viděla jako důležité pro případný další výzkum v budoucnosti a problém znalosti Internetových nebezpečí, by se tak mohl stát předmětem hlubšího zkoumání.

Tuto otázku jsem dále rozvinula s přihlédnutím k vlastním zkušenostem, osobnímu šetření v konkrétních základních školách a vzhledem k již proběhlým výzkumům:

H1: Lze předpokládat, že více jak 50 % rodičů těchto školáků kontroluje a dohlíží na to, co jejich dítě na Internetu dělá a kolik času tam tráví

Hypotéza první se nepotvrdila. Z odpovědí dětí vyplynulo, že pouhých 22 % rodičů kontroluje, co jejich dítě na Internetu dělá a jaké stránky navštěvuje. A pouze 38 % rodičů určuje svým dětem, kolik času na Internetu mohou trávit.

H2: Lze předpokládat, že více jak 50 % rodičů těchto dětí je poučilo v oblasti Internetové bezpečnosti

Hypotéza druhá se nepotvrdila. Z odpovědí dětí vyplynulo, že pouze 40 % rodičů s dětmi hovořilo na toto téma a nejčastěji se jednalo o upozornění na komunikaci s cizími lidmi a na nebezpečí zveřejňování osobních údajů.

H3: Lze předpokládat, že více jak polovina dětí zveřejňuje na Internetu své osobní údaje a fotografie.

Hypotéza třetí se potvrdila. Na základě již proběhlých výzkumů a jejich výsledků je zřejmé, že děti i přesto, že jsou poučeny o nebezpečích Internetu, zveřejňují své osobní údaje a své fotografie. Domnívala jsem se tedy správně, že ani u vybrané skupiny respondentů tomu nebude jinak. Plných 74 % dětí své osobní údaje na Internetu zveřejňuje - u většiny se jedná o jméno a věk. 13 dětí uvedlo slovně, že na Internetu zveřejňují i svou adresu a devět dětí dokonce i své telefonní číslo! Své fotografie zveřejňuje 68 % z vybrané skupiny respondentů.

H4: Lze předpokládat, že více jak 75 % dětí ví, na koho se obrátit v případě potřeby

Hypotéza čtvrtá se potvrdila. Plných 83 % dětí ví, na koho se obrátit v případě potřeby a nejčastěji by to byli rodiče těchto dětí. Zde se potvrdila i má domněnka toho, že kromě rodičů, kamarádů a Policie děti neznají i jiné možnosti pomoci.

H5: Lze předpokládat, že mezi žáky zkoumaných tří škol nejsou významné rozdíly v používání Internetu

Hypotéza pátá se potvrdila. Mezi vybranými respondenty nebyly zjištěny významné rozdíly v používání Internetu. Všichni respondenti Internet používají a tráví u něho přibližně stejné množství času jak ve všední dny, tak o víkendu. Na Internetu žáci těchto tří škol nejčastěji komunikují se svými kamarády a spolužáky. Nejoblíbenějšími činnostmi jsou bezkonkurenčně poslech hudby a sledování filmů a komunikace na sociálních sítích - v tomto případě na Facebooku. Děti nejčastěji stahují z Internetu hry a programy a taktéž on-line hry se těší jejich velké oblibě. Za méně atraktivní považují tyto děti vyhledávání informací do školy, což opět potvrdilo mou domněnku v tom, že děti této věkové skupiny používají Internet především k zábavě.

7.3 Důsledky, které z výzkumu plynou pro přijatá teoretická východiska

Mapovací předvýzkum, který jsem realizovala na třech základních školách v okrese Mladá Boleslav se 12-13letými žáky sedmých tříd ukázal, že dětiznají rizika, která hrozí při práci s Internetem. Poučeny jsou především ze škol a méně od svých rodičů. Při práci s Internetem se i přes znalost rizik bezpečně nechovají a nedodržují pravidla bezpečné práce s Internetem. Zveřejňují své osobní údaje, ačkoliv byly na riziko tohoto počínání upozorněny ze školy a i od rodičů. Část dětí komunikuje přes Internet s úplně neznámými lidmi a malá část dětí, včetně dívek, by s takovým člověkem šla i na schůzku. Z výzkumu vyplynulo, že rodiče dětí nepřikládají pojmu Internetová bezpečnost důležitý význam. Svě děti příliš nekontrolují a většina rodičů nehlídá, co jejich dítě na Internetu právě dělá. Rodiče své děti neomezují ani časově a většina dětí tak tráví u Internetu delší čas, než by bylo žádoucí. Téměř všechny děti mají počítač ve svém pokoji, což je také velmi vysoké bezpečnostní riziko. Výzkum ukázal, že většina těchto dětí si nedokáže život bez Internetu představit a že se stal samozřejmou součástí jejich životů. Většina dětí ovšem nepreferuje Internet jako hlavní náplň volného času a je pozitivním zjištěním, že tyto děti mají své koníčky, jako je například sport a upřednostňují spíše osobní setkání s kamarády, před virtuální komunikací. Výzkum naznačil, jak významnou úlohu v současné době hrají sociální sítě a že

všechny z těchto dětí, i když jim ještě není požadovaných 13 let, tyto sítě používají a znají.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem chtěla upozornit na nebezpečí, která hrozí dětem při práci s Internetem, což považuji za problém současné moderní doby, který v žádném případě nelze brát na lehkou váhu a přehlížet ho. V části teoretické bylo mým cílem jednotlivá nebezpečí srozumitelnou formou představit, vymezit legislativní východiska, nabídnout a doporučit dětem, rodičům i školám weby a literaturu, kde mohou hledat informace. Pro děti a jejich rodiče jsem navrhla opatření, o nichž se domnívám, že při jejich dodržování lze zvýšit bezpečnost dětí na Internetu.

V části praktické byla mým cílem realizace mapovacího předvýzkumu s vybranou skupinou respondentů. Výzkum jsem zrealizovala v měsících červen a září 2012. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda jsou si školáci 7. tříd základních škol z okresu Mladá Boleslav vědomi nebezpečí, se kterými se na Internetu mohou setkat a zda jsou v této oblasti dostatečně poučeni. Cílem bylo také zjistit, jak a k čemu Internet nejčastěji používají a zda jsou ze strany rodičů kontrolovány a poučeny. Vzhledem k již proběhlým výzkumům, pro mě výsledek není až tak velkým překvapením. Potvrdil to, že děti děti nepřikládají zvláštní důležitost bezpečnému chování na Internetu, že sice o nebezpečích vědí, ale nechovají se tak, aby případná rizika snížili na minimum. Internet vnímají především jako zábavu a méně ho využívají například ke vzdělávání.

Do budoucna vidím jako nejdůležitější úkol v oblasti Internetové bezpečnosti pokračování v započaté kvalitní prevenci. Prevence ovšem neznamená zaměřit se jen na vzdělávání dětí. V současné době je nutné vzdělávat i rodiče, protože je mezi nimi stále hodně těch, kteří v oblasti Internetové bezpečnosti nemají žádné zkušenosti a nevědí, jak svým dětem poradit a jaká opatření přijmout. Je potřeba vzdělávat i pedagogické pracovníky, což se samozřejmě děje, ale myslím, že důraz je kladen především na kvantitu, nikoliv kvalitu. Možným řešením bylo důkladně a pravidelně školit pouze vybrané pracovníky, kteří pak budou své zkušenosti a znalosti předávat dětem. Pro děti bych navrhovala osvětu v podobě Internetového webu, který by se stal jakýmsi průvodcem dětí od nejútlejšího věku a bylo by to první místo, kam by se dítě, právě začínající na Internetu, přihlásilo. V současné době existuje známý dětský web pouze jeden, jmenuje se *Alík* a jak jsem zjistila, tak ho navštěvují nejčastěji

děti ve věku 8-10 let. Ti starší, kteří se tam náhodně objeví, už mají na Internetu jiné zájmy a po desátém roce věku začínají preferovat spíše sociální sítě a na dětský server se již cítí příliš „staří“ a už tam vlastně pro ně není nic zajímavého, co by je tam mohlo udržet. Na serveru *Alík* musím kladně ohodnotit jeho poradnu, kam mohou děti psát své dotazy z jakékoliv oblasti a odborníci se jim snaží na jejich otázky odpovědět a poradit jim, jak se mají zachovat, či co mají udělat. Narozdíl od *Alíka* by web, jehož vytvoření navrhuji, byl zcela komplexním místem, ve kterém by se děti zábavnou formou neustále vzdělávaly v oblasti Internetové bezpečnosti, bez ohledu na věk. Předpokladem by byla součinnost odborníků z rozličných oblastí a samozřejmě podpora v podobě propagování serveru mezi nejširší veřejností, aby se web stal jakousi vstupní branou na Internet pro všechny děti. Jistě by se našli šikovní programátoři, kteří by byli schopni vymyslet on-line hru, která by obsahovala oblíbené prvky z her, které děti tak rády hrají. Ve hře by mělo každé z dětí svou postavu, která by díky plnění úkolů a cílů stoupala na žebříčku hodnocení a za odměnu by děti dostávaly například prémiové předměty, které by jejich postavu vylepšily. Obsahem hry by byla samozřejmě zábava, přiměřená jejich věku a hlavním úkolem hry by bylo, aby děti získaly zkušenosti v oblasti Internetové bezpečnosti, aby v případě ohrožení věděly, jak se mají zachovat, jak reagovat a jak se bránit. Tato hra by ovšem nebyla jediným zdrojem informací - předpokladem plnohodnotného a komplexního webu by byla součinnost odborníků z mnoha oblastí, součástí by byla samozřejmě poradna pro děti, přímé odkazy na linky pomoci, důvěry a třeba i na Policii. Web by pro děti pořádal soutěže, do kterých by se mohly zapojit i školy, děti by zde našly rubriky z oblastí, které je zajímají, což by bylo důležité pro to, aby se sem děti vždy s radostí vracely. Tento web by se pro ně stal místem, kde najdou nové informace, kamarády, zabaví se a zároveň by byl útočištěm, kde vždy najdou rychle pomoc.

Jak jsem ve své práci uvedla, tak odkazů na stránky s tematikou bezpečného Internetu je mnoho a pokud by hledalo informace dítě, tak se v tom množství různých webových stránek ztratí. Proto si myslím, že cílem osvěty v této oblasti by nemělo být velké množství nekvalitních a neúplných webů, ale jeden či dva komplexní, jejichž znakem by byla kvalita. Děti by jistě byly raději, kdyby nemusely zdlouhavě hledat a vše by našly ihned na jednom místě a navíc podané takovou formou, že by ani nepoznaly, že se vlastně učí, jak se bezpečně chovat na Internetu. Všichni ale jistě tušíme, že děti nenaučí vše potřebné sám Internet. Děti mají především rodiče a ti jsou za svého potomka zodpovědní. Od

narození se o své dítě starají, chrání jej a dbají na jeho bezpečnost. Někteří z nich si ale stále neuvědomují, že když posadí dítě k Internetu a nebudou se zajímat o to, co tam dělá, může být jeho bezpečnost ohrožena. A tak by to být nemělo.

Vzhledem k tomu, že Internet je fenoménem současné moderní doby, lze předpokládat, že jeho popularita bude stále stoupat a stále víc a víc dětí se bude denně připojovat, aby si zahrály hry, dívaly se na filmy, poslouchaly muziku, komunikovaly s kamarády a vzdělávaly se. A i když nikdy nebude zcela možné veškerá nebezpečí úplně eliminovat, tak jsme tu my, dospělí a vzdělaní lidé a je na nás, abychom udělali vše pro to, aby Internet byl pro naše nejmladší a budoucí generace místem, kam budou moci chodit bez obav o své bezpečí a odnesou si vždy jen pozitivní zážitky.

Seznam příloh

1. Dotazník

Rejstřík

Děti 6, 7, 8, 9, 10, 11...

Internet 6, 7, 8, 9, 10, 11...

Kybergrooming 14, 15

Kyberstalking 16, 17

Kyberšikana 11, 12

Nebezpečí 6, 8, 10, 14, 16, 17, 18, 23, 26, 27, 28, 41...

Netholismus 20, 33

Osobní údaje 8, 11, 26, 34, 41, 46, 48, 50, 53, 54

Počítač 6, 7, 9, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 27, 34...

Sexting 16, 30, 50, 54

Sociální sítě 8, 16, 34, 43, 44

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

- CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha: Linde 2010. ISBN 978-80-7201-825-3
- ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na Internetu (Rádce zodpovědného rodiče)*. Brno: Computer Press 2013. ISBN 978-80-251-3804-5
- ELLIOTTO VÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál 1995. ISBN 80-7178-0340
- GAJDOŠOVÁ, E. *Rozvíjení emoční inteligence žáků: prevence šikanování, intolerance a násilí mezi dospívajícími*. Praha: Portál 2006. ISBN 80-7367-115-8
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál 1998. ISBN 80-7178-198-3
- Klasifikace nemocí*. Světová zdravotnická organizace, Ženeva. Psychiatrické centrum Praha 1992. ISBN 80-85121-37-9
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7367-014-3
- KOPECKÝ, K. *Stalking a Kyberstalking - nebezpečné pronásledování (Studie)*. Net University 2010. ISBN 978-80-254-7737-3. [online]. [cit. 6. 10. 2013]. (Dostupné na www: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=9:studie-o-stalkingu-a-kyberstalkingu>)
- KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Nebezpečí elektronické komunikace. (Zpráva z výzkumného šetření realizovaného v rámci projektu prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy)*. Olomouc 2009-2010. (406/08/P106). [online]. [cit. 7. 10. 2013]. (Dostupná na www: <http://cms.ebezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>)
- LANGMAIER, J. *Vývojová psychologie*. Grada Publishing 1998. ISBN 80-7169-195-X
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia 1997. Vyd. 2. ISBN 80-200-0525-1
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál 2000. ISBN 80-7178-432-X
- PROUZA, D. *Trestní zákoník*. C.H.BECK 2010, ISBN 978-80-7400-187-1
- ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Grada 2010. ISBN 978-80-247-29916
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi. Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál 1995. ISBN 80-7178-049-9
- ŠMAHEL, D. *Psychologie a Internet*. Praha: Triton 2003. ISBN 80-7254-360-1
- WEISS, P. *Sexuální deviace*. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-634-9

Webové zdroje:

Bezpečně – online. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.bezpecne-online.cz/](http://www.bezpecne-online.cz/))

Bezpečný Internet. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www:http://www.bezpecnyinternet.cz](http://www.bezpecnyinternet.cz))

E-Bezpečí. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.e-bezpeci.cz/](http://www.e-bezpeci.cz/))

Hoax. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www:http://hoax.cz/cze/](http://hoax.cz/cze/))

Horká linka. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www:http://www.horkalinka.net](http://www.horkalinka.net))

Internet Hotline. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.Internethotline.cz](http://www.Internethotline.cz))

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/](http://www.msmt.cz/))

Národní centrum bezpečnějšího Internetu. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.ncbi.cz/](http://www.ncbi.cz/))

Policie České republiky. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.policie.cz/](http://www.policie.cz/))

Pomoc on-line. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.pomoc-online.cz/index.asp](http://www.pomoc-online.cz/index.asp))

Portál veřejné správy. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://portal.gov.cz](http://portal.gov.cz))

Sdružení Linka bezpečí. [online]. [3.10.2013]. (Dostupné z [www: http://www.linkabezpeci.cz](http://www.linkabezpeci.cz))

